

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 91

SRPANJ
KOLOVOZ
1999
7-8

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Srpanj-Kolovoz 1999

July-August 1999

Broj 7-8

Number 7-8

Godište 91

Volume 91

*Slika na naslovnici
Planinarski dom "Dr. Josip
Schlosser" na Risnjaku
Foto: Dr. Željko Poljak*

SADRŽAJ

Nikola Akešić: 125. godina hrvatskog planinarstva	193
Stanislav Horaček: Prvi hrvatski planinarski vodič	197
Tomislav Jutrović: Dnevni su dokumenti prošlosti	199
Smilja Petričević: "Padaj ti, samo ti padaj"	201
Tomislav Jagačić: Kako je Varaždinac zbližio Sesvečane	204
Slavko Lupoglavac: Zimska pustolovina na Jankovcu	206
Vesna Ceboci: Planinarskim putem "Po starim gradovima Ivanšćice"	207
Dubravko Butala: Kuna i Sniježnica	209
Prof. Mira Šinček: Planinarsko-turističko naturalno putovanje	211
Dario Majetić: Svibanjski Dolomiti	213
Nikola Aleksić i Milovan Dlouhy: Mljet u riječi i slici	215
Ante Juras: Ugodno je u Herceg-Bosni	219
Drago Slipac: Piknik na gorovitom Krstacu	222
Tomislav Filić: Za kim zvona zvone	224
Marijan Čepelak: Kružić 98	226
Dr. Tvrtko Pervan: Prehrana u planini	227
Prof. Ivo Bralić: Nova zaštićena područja u Hrvatskoj	229
Zaštita prirode	231
In memoriam	232
Planinarstvo u tisku	233
Tko je što u hrvatskom planinarstvu	235
Vijesti	236

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel. i faks 01/48-16-558

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., tax i automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s predom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapozitiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1999. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

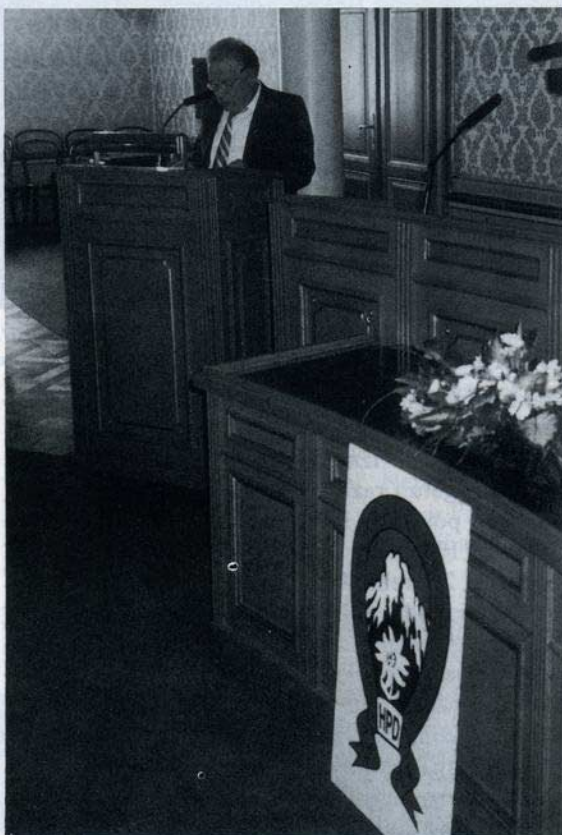
Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

STO DVADESET PET GODINA HRVATSKOG PLANINARSTVA

Kratki povijesni pregled

NIKOLA ALEKSIĆ, Zagreb

Davne 1874. godine u mjesecu travnju, u zahuđu stare županijske zgrade u Ogulinu ĉaskala su dva mlada pravnika: Bude Budisavljević i njegov prijatelj Vladimir Mažuranić. Nenadano im se priključio i poznati austrijski alpinist i sveučilišni profesor iz Graza dr. Johannes Frischauf raspitujući se za uspon na Klek. Iz toga povijesnog susreta nikla je ideja o osnutku Hrvatskog planinarskog društva (HPD-a), koju je zdušno prihvatio sveučilišni profesor dr. Đuro Pilar iz Zagreba. Ubrzo je organizirao osnivački sastanak, koji je održan 15. listopada u Zagrebu u Demetrovoj ulici broj 1. Na sastanku je sudjelovalo 13 istaknutih znanstvenih i kulturnih djelatnika, od kojih su šestorica bili akademici. Nakon što je hrvatska vlada potvrdila pravila, održana je 29. travnja 1875. g. Prva glavna skupština na kojoj je za prvog predsjednika izabran akademik dr. Josip Schlosser Klekovski. Tim su činom Hrvati postali deveti narod na svijetu s planinarskom organizacijom. Ubrzo je organiziran i prvi društveni izlet ili, kako se u tadanje vrijeme nazivalo, "laznja" 17. i 18. svibnja u Samoborsko gorje na kojem je sudjelovalo 12 članova. Bio je to tada pravi podvig - iz Zagreba vlakom do Poduseda, skelom preko Save, kočijama do Samobora i Ruda i dalje pješice preko Oštca i Plešivice te natrag do Samobora. Slijede i druge "laznje": 3 lipnja na Sljeme, isti mjesec ponovno na Sljeme uz već impozantan broj od 73 sudionika, od toga "tri gospoje". Iz brižno vođenih i do danas sačuvanih originalnih dokumenata saznajemo da je krajem 1875. g. bilo već 252 članova i, što je posebno naglašeno, jedna članica. Do kraja stoljeća Društvo razvija veliku i raznovrsnu djelatnost. Već 1877. na Sljemenu postavlja novu drvenu piramidu, 1878. otvara prvu planinarsku kuću na Sljemenu, 1882. postavlja prve markacije na Medvednici i dr. U povodu proslave 10. obljetnice Društvo izdaje "Spomenicu", što je ujedno i prva hrvatska planinarska publi-

Autor iznosi svoj referat na svečanoj skupštini povodom 125. obljetnice hrvatskog planinarstva

kacija. Te godine društvo ima 314 članova, od kojih je 48 izvan Zagreba, i povjerenike u 18 mjesta. Godina 1898. posebno je značajna jer je započeo izlaziti časopis "Hrvatski planinar", koji izlazi i danas pod istim imenom, a prvi je urednik bio Dragutin Hirc. Iste godine osnivaju se i prve podružnice u Gospiću, Ivancu i Vrbovskom. Prvih deset godina ovog stoljeća Društvo stagnira, da bi nakon reorganizacije i pomlađivanja članstva nastavilo s aktivnijim djelovanjem, ali ne zadugo, jer je prvi svjetski rat prekinuo

Na skupštini HPS 27. svibnja 1999.: novoizabrani predsjednik HPS prof. dr. Hrvoje Kraljević, alpinist ing. Jerko Kirigin, tajnik HPS Darko Berljak i dosadašnji predsjednik IO HPS Vladimir Novak

svaku djelatnost. Uoči rata društvo je brojilo 900 članova.

U razdoblju između dva svjetska rata HPD razvija bogatu i raznovrsnu djelatnost. Iz godine u godinu povećava se broj članova i podružnica, pa tako 1940. g. HPD ima u središnjici (ili matici) u Zagrebu 4310 članova i u 64 podružnice 3565 članova. Ubrzano se grade planinarski objekti na većini planina. Spomenimo samo neke: Tomislavov dom na Sljemenu 1925, Krajačeva kuća Zavižanu 1927, Hirčeva kuća na Bijelim stijenama 1928, Ivanščica 1929, Mosor 1931, Risnjak 1932. itd. Ukupno je izgrađeno 77 obje-kata. Zanimljiv je podatak da je za proslavu 50. obljetnice planirana izgradnja planinarskog doma u Zagrebu, pripremljena skica, odabrana lokacija u Tuškancu i sabrano 55 000 dinara. Dom je trebao imati poslovnicu, muzej, knjižnicu, dvorane i sl., ali se nažalost od toga odustalo, jer su sredstva morala biti utrošena u obnovu izgorjelog Tomislavovog doma. Novi je dom kao reprezentativni objekt bio otvoren 1937. g.

Od građevinskih pothvata svakako treba spomenuti izgradnju velebne planinarsko-turističke staze kroz sjeverni i srednji Velebit od 1930. do 1933. godine, a u dužini od 50 kilometara. Staza je nazvana Premužićevom po svojem idejnom začetniku i graditelju ing. Anti Premu-

žiću. Društvo radi i na izdavačkoj, promidžbenoj i fotografskoj djelatnosti. Godine 1922. ponovno započinje izlaziti časopis "Hrvatski planinar", 1923. g. izlazi "Vodič na Plitvička jezera" Dragutina Paulića, slijedi 1929. "Vodič po Velebitu" dr. Josipa Poljaka, Fotografski vjesnik, zemljopisne karte i sl. Organizirano je i nekoliko izložbi, prva 1922. u Umjetničkom paviljonu, zatim u Zagrebačkom zboru (Velesajmu). Na izložbi 1928. bile su izložene 682 fotografije. HPD ima i fotosekciju, a i u mnogim podružnica članovi se bave planinarskom fotografijom, posebno u Ivancu. Posebno značajnu ulogu odigrali su HPD i njegovi članovi vrhunski znanstvenici na zaštiti prirode. Godine 1926. osniva se Odbor za zaštitu prirodnih spomenika u kojem od planinara sudjeluju Miroslav Hirtz, Ivo Horvat, Ivo Pevalsek, Josip Poljak i dr. Značajni su njihovi zahtjevi putem svih tadašnjih tiskovina i skupova za zaštitu. Svi ovi naponi urodili su i proglašenjem 1928. g. Plitvičkih jezera, Bijelih stijena, Štirovače i Velike Paklenice terenima zaštićenog karaktera. Slijede uredbe o ustrojstvu nacionalnih parkova te zabrane sječe i nekih radova na eksploataciji, ali unatoč svim nastojanjima uništavanje prirode nastavlja se i dalje. No uporni pojedinci ne odustaju, pa na pr. sveučilišni profesor botanike Fran Kušan osniva botanički

vrt na Sljemenu u blizini Tomislavovog doma (a nakon trideset godina i Velebitski botanički vrt u Modrić docu na Velebitu).

Tijekom tih godina nastaje oštar sukob generacija oko daljnjeg razvoja planinarstva i stručnih djelatnosti, posebno alpinizma. Rezultat je osamostaljenje HPD-ove podružnice "Sljeme" 1925. g. u Hrvatski turistički klub "Sljeme", a iz drugih razloga i osnivanje Radničkog planinarskog turističkog društva "Prijatelj prirode", Runolist i dr. Snažnom razvoju alpinizma zajednički su pridonijeli HPD i HTK "Sljeme". Godine 1926. Zvonko Badovinac ispenjao je prvi smjer "Cepinaški" u stijeni Kleka, 1930. i 1931. se Draženović i Jakšić uspinju na Mont Blanc i Matterhorn, 1935. se osniva alpinistička sekcija (kasnije odsjek) u HPD-u, 1936. održava se u Zagrebu i na Okiću prva alpinistička škola s 50 polaznika. Osim na Kleku, gdje su ispenjani Dragmanov i HPD-ov smjer, alpinisti izvode prvenstvene uspone u Anića kuku (Brahmov smjer), te na Čvrsnici i Prenju.

Ski sekcija HPD-a, koja je osnovana 1929. i nekolicina članova preteče su planinarskog skijaanja u Hrvatskoj. Ubrzo se osnivaju skijaške sekcije u Sušaku, Samoboru, Dubrovniku, Splitu i Delnicama, koje organiziraju i svoja natjecanja. Već 1934. g. HPD-ova ski sekcija u Zagrebu ima

200 članova, a 15 podružnica ima ski sekcije. Organiziraju se tradicionalna natjecanja: prvenstvo Medvednice 1931. i prvenstvo HPD-a 1932. Posebno je zanimljiv podatak da su u nadležnosti HPD-a bile i tri skakaonice (Sljeme, Skrad, Delnice).

Speleološka aktivnost uglavnom je zasnovana na pojedinačnim istraživanjima i uređivanju špijla za turistički posjet, npr: Vranjača, Vrlovka, Lokvarka, Plitvička jezera. Započelo je i istraživanje Veternice. Organizirana špiljarska djelatnost odvija se u Splitu i Zagrebu.

U ovom kratkom prikazu nije moguće navesti sve djelatnosti HPD-a i njegovih znanih i neznanih članova, koje je prekinuo početak drugog svjetskog rata. Uslijedile su teške godine za planinarsku organizaciju: raspuštena su društva, imenovani povjerenici, oduzeti su ili stradali planinarski objekti i ograničeno je kretanje po planinama. Za ilustraciju evo primjera: poznati zagrebački alpinist Dragutin Belačić Žohar nije se s tim mogao pomiriti, pa je otišao penjati na Klek gdje je 1943. g. zarobljen, a u Zagreb se vratio iz talijanskih logora tek nakon završetka rata. Godine 1944. prestaje djelovanje HPD-a i izlaženje "Hrvatskog planinara". Neposredno nakon završetka rata osniva se u sastavu Fiskulturalnog saveza Hrvatske Odbor za planinarstvo, a

Pjevački zbor HPD "Stanko Kempny" predstavio se s planinarskim pjesmama

Dječji planinarsko-plesni studio iz Črnomerca "De En Di" (voditelji Josipa Trdeić i Vladimir Jagarić) izveo je efektan program i dobio gromoglasan pljesak

planinari se uključuju u sekcije fiskulturnih društava (u Zagrebu su sekcije imali Dinamo, Lokomotiva i Jedinstvo). Nakon odluke FISAJ-a o ponovnom osamostaljenju sportskih organizacija, osniva se 21. svibnja 1948. PD "Zagreb", a ubrzo zatim još 11 društava u drugim gradovima (tadašnji je propis bio samo jedno društvo u jednom mjestu). Dana 20. lipnja osniva se i Planinarski savez Hrvatske: za prvog predsjednika izabran je poznati planinar akademik Branimir Gušić. Tada je bila osnovna težnja masovnosti, pa je već 1949. g. bilo 18 društava sa 17 400 članova. Iste godine započinje izlaziti časopis "Naše planine"; prvi je urednik bio Petar Lučić Roki. Tradicionalno se nastavlja i kulturna djelatnost: tiskaju se vodiči po planinskim skupinama, zemljovid, razglednice, promidžbeni materijali, zbornici, monografije. Već 1952. g. tiska se priručnik za planinare i alpiniste "Kroz visoke planine" (autori Mirko Zgaga i Ivo Gropuzzo), 1974. udžbenik "Planinarstvo i alpinizam (Zlatko Smerke). Treba istaknuti i povijesne studije "Hrvatsko planinarstvo" (Vladimir Blašković i Željko Poljak) 1974. g., te "Slike iz povijesti hrvatskog planinarstva" (Željko Poljak) 1987. g. Najveći doprinos izdavačkoj djelatnosti dali su: prof. dr. Željko Poljak (koji je već 40 godina neprekidno i urednik časopisa), ing. Zlatko Smerke i dr. Ante Rukavina. Godine 1950. ukida se propis "jedno mjesto, jedno društvo", pa se naglo

povećava broj društava (u Zagrebu se osnivaju Željezničar, Grafičar, Velebit itd). Započinje i obnova objekata razorenih u ratu, za što Savez dobiva velika sredstva od države. Osim masovnosti, veća se pažnja započinje poklanjati i kvaliteti, tj. stručnom radu. Već 1948. g. osniva se referada (poslije komisija) za alpinizam, 1950. g. Gorska služba spašavanja, zatim 1952. Komisija za speleologiju, 1956. Komisija za planinarsko skijanje, 1961. Komisija za vodiče i markacije, slijede komisije za orijentaciju, zaštitu prirode, transverzale i druge. Jasno je da se od obilja akcija i aktivnosti ovdje ne mogu navesti sve, pa sam izdvojio samo značajnije:

1953. održava se na Plitvicama prvi Slet planinara Hrvatske. Iste godine PSH postaje član Međunarodnog planinarskog saveza (UIAA)

1955. organizirali su riječki alpinisti prvu ekspediciju u inozemstvo (na Kilimanjaro)

1956. zalaganjem prof. Vladimira Blaškovića i Ivice Sudnika osnovan je planinarski muzej u Samoboru

1957. otvorena je prva planinarska transverzala - Slavonski planinarski put

1964. izgorio (po drugi put) Tomislavov dom na Sljemenu; na domu na Zavižanu završena je dogradnja i rekonstrukcija te dom dobiva današnji izgled

1969. otvoren je Velebitski planinarski put. Za tu prigodu obnovljeni su domovi i skloništa, staze

i markacije te tiskan vodič

1971. organizirana je prva hrvatska alpinistička ekspedicija (na Grenland)

1972. ostvarena je pedesetogodišnja želja HPD-a otvorenjem Društenog doma u Zagrebu

1974. u povodu 100. obljetnice organiziran je slet na Plátku, vjerojatno najmasovnije planinarsko okupljanje u svijetu (9000 sudionika) i zasjedanje Generalne skupštine UIAA u Delnicama

1975. organiziran je pohod "Tragom prvog izleta HPD-a" u Samoborsko gorje i izložba u Samoborskom muzeju (obje akcije organiziraju se svakih 10 godina)

1979. Stipe Božić iz Splita uspinje se prvi put na Mount Everest

1982. organizirana je prva hrvatska speleološka ekspedicija Gouffre Berger u Francuskoj (dublja od 1000 m)

1984. uređena je i otvorena alpinistička zbirka u Ogulinskom muzeju

1985. registriran je najveći broj članova u Hrvatskoj 36 889 učlanjenih u 130 društava

1986. organizirano je u Splitu prvo natjecanje u športskom penjanju.

Domovinski rat donosi značajne promjene u našem planinarstvu. Godine 1991. PSH mijenja ime u HPS, razdružuje se od PSJ, HPS je primljen u članstvo UIAA, a časopisu "Naše planine" vraćeno je povijesno ime "Hrvatski planinar". Velik broj alpinista, gorskih spasavalaca, vodiča, orijentacista i planinara aktivno se uključuje u obranu Domovine. Osnovane su "Planin-

ska satnija Velebit" i "Gorski zdruh". Satnija je okupila preko 150 naših članova, koji su se na našoj najvećoj i najljepšoj planini Velebitu izravno suprotstavili neprijatelju. S obzirom na ratne uvjete opada broj članova i društava, ali se djelovanje i dalje nastavlja. Redovno se organiziraju Dani hrvatskih planinara, regionalna okupljanja, društvena i stručna djelatnost te djelatnost na zaštiti prirode. Godine 1994. i 1995. svečano je obilježena 120. obljetnica hrvatskog planinarstva, a 1998. stoljetnica izlazenja "Hrvatskog planinara". Godine 1993. otkrivena je i istražena Lukina jama na Velebitu, najdublja u Hrvatskoj (-1392 m) i deveta u svijetu. Godine 1995., 1997. i 1998. uspješno su izvedene hrvatske ekspedicije na tibetansko-himalajski trolist Cho Oyu, Mount Everest i Shisha Pagmu, a alpinist Stipe Božić zaključio je ciklus uspona na najviše vrhove svih kontinenata. Ovim alpinističkim uspjesima i ostalim kontaktima (sudjelovanje na zasjedanjima skupštine UIAA, IKAR-a, IOF-a i međunarodne Športsko-penjačke komisije, čije je jedno vrijeme naš član Ivica Piljić bio predsjednik), hrvatsko planinarstvo doživilo je veliku afirmaciju u svijetu. Na kraju treba spomenuti da je u posljednjih nekoliko godina opet znatno povećan broj članova i društava, tako da HPS danas broji 20000 članova i 164 udruženih članica, što je i najveći broj društava u našoj povijesti.

Referat održan na Svečanoj skupštini 27. svibnja u povodu 125. obljetnice organiziranoga hrvatskog planinarstva i limitiran na 15 minuta.

PRVI HRVATSKI PLANINARSKI VODIČ

Prvi hrvatski planinarski vodič, kraljevski nadlugar Jakob Mihelčić iz Begovog Razdolja, otkrio je put za Bijele stijene i time ih predstavio javnosti perom botaničara i planinara Dragutina Hirca u knjizi Gorski kotar, tiskanoj 1898. godine. Tako je ljepota Bijelih, a kasnije i Samarskih - stijena izašla iz anonimnosti.

Jakov Mihelčić, sin Martina i Franciske, ro-

STANISLAV HORAČEK, Mrkopalj

dio se 8. 7. 1858. g. u Begovom Razdolju (1078 m), najvišem stalno naseljenom mjestu u Hrvatskoj. U državnu službu stupio je 1885. g., umirovljen je koncem siječnja 1924., kad mu je bilo 65 godina. Umro je 19. 1. 1932. godine i pokopan na mjesnom groblju u Mrkoplju.

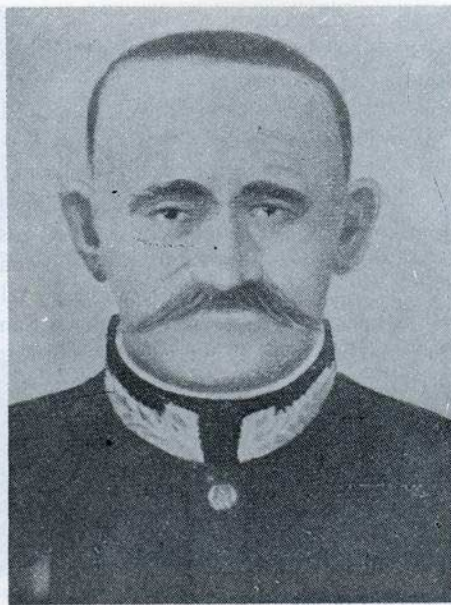
Najviše ćemo saznati o Mihelčiću od njegovih suvremenika koji su s njim planinarili, išli u

lov, i imali prilike upoznati s njim. Njegova snažljivost i pouzdanost oduševila je Miroslava Hirtza, sina Dragutina Hirca, i Josipa Poljaka. Miroslav živo opisuje susret s Mihelčićem i njegovo stručno vođenje:

"Imajući dozvolu od šumarskoga ravnateljstva u Zagrebu za stanovanje u erarskim zgradama na području šumarija, kojima ćemo putujući prolaziti, mi smo se u Begovom Razdolju smjestili u prijatnoj državnoj lugarnici na kraj sela do škole.

U gostionu došao je doskora na moj poziv i Jakov Mihelčić, državni nadlugar, kojega sam bio još iz Zagreba o našem putu obavijestio; vrijedni i iskusni planinar, penjač i lovac, sada već starac od 65 godina, ali mladić po snazi, izgledu i držanju, po svježini duha i riječi. Srdačan bijaše naš susretaj nakon punih 12 godina. Obnovile su se stare uspomene. Sve smo pretresli, sve do sitnica. Prije 12 godina (u srpnju 1911. g.) prešli smo Jakov Mihelčić i ja kroz dva tjedna mnogu glavicu i dulibu, sav planinski predjel onamo od Višnjevica planine do divljih, razderanih Bijelih stijena, on me je vodio u duboke provalije, ledene snježnice, u medvjede brloge... S njim sam ubirao na vrletima Bijelih stijena kraljicu naše alpske flore runolist, ili kako on kaže, svileni bjelolistac.

A nije Jakov Mihelčić samo lugar, planinar, lovac. On je i potpun čovjek, rijetke prirodne inteligencije, darovitosti i znanja, jedan izvanredan tip gorštaka, koji promatra stvari, događaje i pojave do sitnica okom jednog planinskog orla, koristeći se svojim opažanjima kao malo tko. On zna puno, umije svašta, on je, neka pamet i iskustvo čitavog onog kraja. Kad tko štogod treba, namah se trči Jakovu Mihelčiću, velikom umjetniku (tako ga zovu) u čvrstoj vjeri, da on zna i umije i ono, što ne zna i ne umije nitko, tokar, nožar, stolar, rezbar i tko bi izbrojio sav taj obrtnički i zanatski "ar", s kojim on raspolaže za sebe i druge, ali on je i ljekar (liječi stoku i ljude i poznaje sve ljekovito bilje), što više, i opće poznati zubar onoga kraja, jer on čupa i zube, dakako uz naplatu svoje ordinacije. A nemojte nipošto misliti da je Mihelčić u svem tom samo neki diletant, on je doista pravi savršeni majstor, čovjek i umjetnik, jedan unikum svoje vrsti, kojemu se čovjek mora naprosto diviti. Dodite i pregledajte njegove čiturnice i njegove rezbarije

Jakov Mihelčić, prvi hrvatski planinarski vodič (1858-1932)

u tisoVINI, da se sami uvjerite, kolika je njegova manuelna vještina, kako je bujna i samotvorna njegova mašta.

Nećete se dakle čuditi ako prirodam, da je s takvim čovjekom, koji je povrh toga živahnoga temperamenta i vatrene rječitosti, bio za nas pravi užitek prosjediti za istim stolom... i još veći užitek, da nas je on, baš glavom on, idućega dana pratio i vodio na Bijele stijene i danas planinarima samo donekle, a nauci gotovo posve nepoznati kraj naše domovine."

Godine 1899. (28. srpnja) Dragutin Hirc je uz pomoć Jakova Mihelčića posjetio Bijele stijene. Došli su iz pravca Jasenka. Tom prilikom otkrio je bjelolist (runolist - *Leontopodium alpinum* Cass.) ili "svileni bjelolistac" kako ga je zvao Jakov Mihelčić. Rezultate istraživanja s tog pohoda Hirc je poslije objavio u člancima. Zanimljivo je, da su lugari Jakov Mihelčić i Ivan Karlović iz Begovog Razdolja (naselje na 1078 m n/v - na najvišoj visini u Hrvatskoj) prvi otkrili put i prolaz s razdoljske strane u neprohodne i veličanstvene Bijele stijene. A put su pronašli slijedeći trag medvjeda koji ih je proveo kroz predjele za koje se prije držalo da su neprohodni. Tako su ti lovci prije sto godina otkrili put u Bijele stijene i poslije ga pokazali planinarima koji su ga obilježili i markirali.

DNEVNICI SU DOKUMENT PROŠLOSTI

TOMISLAV JUTROVIĆ, Zagreb

Mnoštvo zanimljivih podataka vezanih za planinarska zbivanja iz naše bliže i daljnje prošlosti, nalazi se zapisano u planinarskim dnevnicima, zaboravljeno i nedostupno javnosti, pisano za osobne potrebe njihovih vlasnika. No baš zbog te privatnosti, lišeni da budu javno objavljeni, kriju u sebi dragi autentičnih zablježaka. U tim dnevnicima naći ćemo podataka koji i danas mogu privući pažnju znatiželjnika. Pored datuma i nekoliko natuknica, više kao podsjetnik nego dnevnik, i to je uglavnom sve. Ipak i to je ponekad dovoljno da pobudi našu pažnju i maštu. Jedan takav planinarski dnevnik veličine svega 10,5x6,5 cm i debljine palca, koji brižno čuvam, dnevnik je poznatoga zagrebačkog planinara Vladimira Horvata, graditelja poznatih 500 stuba na zagorskoj strani Medvednice. U tom dnevniku, započetom 1922. g. kada se učlanio u HPD pa do njegove smrti 1962. g. - dakle punih četrdeset godina - zapisani su svi njegovi planinarski izleti i zbivanja. Ispisan sitnim ali čitkim slovima, nadopunjavan naknadno ubačenim stranicama, koje su ušivene koncem, i danas je bogat izvor podataka vezan za planinarska zbivanja u minulom vremenu. Evo jednoga svježeg primjera!

Prošle godine 10. svibnja, pridružio sam se članovima HPD "Zanatlija" na Hunjki u rušenju stare drvene lugarnice na čijem je mjestu podignuto novo planinarsko sklonište. Možda to ne bih spominjao da u Horvatom dnevniku nisam pronašao podatak da je prije točno pedeset godina vjetar srušio pravu Rauchovu lugarnicu koja se nalazila nasuprot današnjem zdanju, preko ceste na livadi. U zapisu dnevnika od 9. V. 1948. Horvat piše: ...

"Dne 5. V. vjetar srušio drvenjaru, napušte-nu Rauchovu lugarnu".

Nestadoše! Obje srušene. Ona starija snagom vjetra, ova stara rukom čovjeka. Premda nisu bile u vlasništvu planinara, navodim ih jer su u dugom razdoblju postojanja zbog svoga zanimljivog položaja odigrale značajnu ulogu u razvoju planinarstva. Listajući Horvatom dnevnik za

1949. g. zanimalo me što se zbivalo prije pedeset godina. Svaka zabilješka svjedok je jednoga prohujalog vremena u kojem je živio i stvarao taj osebujan i zanimljiv prirodni svijet. Stariji planinari prisjetit će se svojih mlađih dana, a mladima možda pomogne da shvate svoj odnos i ulogu u današnjoj svakodnevnici. Previše bi prostora trebalo za svaki zabilježeni izlet pa evo samo nekih:

"9. I. Od pilane s drom Dečakom do Rauchove zatim ga poveo do spilje. Radio ništa. U Zgb. sâm. 568 x na Sljemenu".

"16. I. Sâm. Od stanice iza Ksavera u 1/2 8, stigao u Rauchovu za 2,30 h. Od 11-2h radio škarpu ispod staze na početku stubišta. Posjet 4 đaka iz Pile i 6 mlađih planinara. 112. dan rada. 569 x Sljeme. Padalo nešto sitnog snijega."

Da, bilo je to vrijeme kada je tramvaj vozio samo do Ksavera a dalje je trebalo pješaćiti. Priznajmo da je dva i pol sata hoda do Rauchove odnosno današnje Hunjke za tada pedesetosmogodišnjaka bila brzina na kojoj bi joj pozavidjeli i znatno mlađi hodači. Iz navoda je vidljivo da je na stubištu toga dana radio tri sata i da je padalo

1949.

1.I. (stuba, norma) u Zgb.

2.I. Sam Rauchova lugarica
Radio na lužnjaku male
špilje na južnoj stubi
2. - 111 dan. - 567 x Sljeme.

9.I. Od pilane s drom Dečadom
do Rauchove zatim ga
povisio do špilje. Radio ništa
u Zgb. sam. 568 x na Sljemeni.

16.I. Sam Od stanice iz Ksaver
u 12.8. stigao u Rauchovu za
2.30 h. - Od 11-2 h. radio
iskopavanje ispod staze na
južnoj stubi. Posjet 4
dala iz file i 6 ml. planinara
112 dan rada. - 569 x Sljeme.
Radalo nešto sitnijeg snijega.

23.I. Sam Rauchova lug. Radio
iskopavanje ispod staze 2.15-3.30 h.
Posjet 2 gata (s flobertinom).
113 dan. - 570 x Sljeme. lca 5°C

Stranica iz Horvatova Dnevnika

malo snijega. Nakon rada trebalo se istim putem vratiti. Prvo uspon strmim livadama do Hunjke, kratak odmor, pa žurno dalje da bi se za danjeg svjetla stiglo što bliže gradu, u koji je stizao po mraku. Prosudite sami koliko je požrtvovanja i zadivljujućeg entuzijazma bilo u tom čovjeku krhke građi ali velike ljubavi za stvaralaštvo. I tako bezbroj puta.

"20. III. Sâm Rauchova. Zbog jakog sjevernjaka radio samo 4 h..."

"10. IV. Rauchova, sâm. 4 nove stube, podzidanje i sipanje crnicom. Posjet 1 planinar. Jak i hladan sjevernjak. Kravar sa ženom: 1/2 putra, 1 veliki sir, 2 1/2 mlijeka - svega 300. Za cigarete, žigice i germa.

120. -d. sljeme 581x 124 dan rada 6.30 h."

Da, dobro ste pročitali. I u ta teška posleratna vremena ljudi su se svakako snalazili. I razmjennom robe osiguravali su životnu egzisten-

ciju. Horvat se toga dana vrati kući s mliječnim proizvodima.

"3. VII. nakon 3-godišnjeg rada dovršio rad na stubama (404). Sa Sljemenom sa Böhmom. Posjet Ø (hladno vrijeme). Na Sljemeni 592x. Na stubištu 134. radni dan."

Koje li radosti i duševnog zadovoljstva! Nakon dugih godina čekanja, još tamo od 1935. g. kada mu tadašnji vlasnik ne odobrava izgradnju puta do špilje Medvednice, pa do 30. lipnja 1946. kada počinje potpuno sam s izgradnjom stuba. Svojim je stubama omogućio posjetiocima svih životnih dobi da upoznaju i vide jedan zanimljivi i jedinstveni kutak naše Medvednice. Danas bi trebalo još mnogo rada na dogradnjama i podzidanjima radi sigurnijeg prolaza sve većeg broja posjetitelja. Spomenuti Böhm, imenom Rudolf, Horvatov je dugogodišnji prijatelj koji je uz Jurja Savić-Nossana jedini duže pomagao u radu na izgradnji stuba.

"13. XI. S Böhmom u Samobor. Ja na Oštrcu (upoznao se s Hofmanom, graditeljem staze), a Böhm Kerovcu. Prenio božikovinu u Zagreb."

Evo još jedan zanimljiv zapis iz kojega donajemo zašto se staza koja od Velikog Dola vodi prema Oštrcu zove Hofmanova, a vjerovatno je tada i rađena. Božikovina (Ilex aquifolium L.) koju spominje, posadio je sljedeće nedjelje 20. XI. kod špilje i ponora na Stubama na osam mjesta. Koliko je meni poznato niti jedna se nije održala. Prije desetak godina bio sam ugodno iznenađen kada sam nedaleko od Stuba, u Orlovim stijenama, pronašao vrlo lijep grm božikovine.

Na kraju te 1949. godine, u kojoj je prema zapisu bilo 178 radnih sati, evo još jedan zanimljiv podatak notiran 28. XII.

"Kupio na doznaku P. D. (za rad na stubama) nove crne gofzerice D.1260. -"

Ovaj podatak govori nam o neimaštini i teškim uvjetima života poslije Drugog svjetskog rata. Da bi kupio cipele pojedinac se morao iskazati dobrovoljnim radom u korist društvene zajednice. Radom na Stubama, Horvat je ispunio uvjet da bi kao član P. D. "Zagreb" s potvrdom društva mogao kupiti cipele.

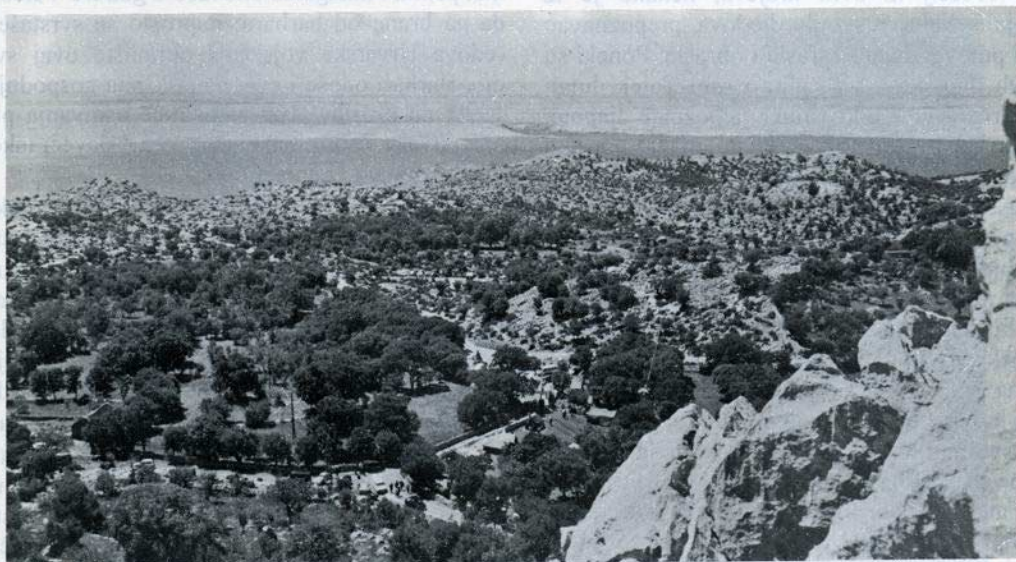
"PADAJ TI, SAMO TI PADAJ...!"

Uz Dan dalmatinskih planinara, Ljubotić 1999.

SMILJA PETRIČEVIĆ, Zadar

Velebit - propeo se u nebo, zaronio u more i osta tako propet i razapet između neba i mora. Negdje u njegovu krilu stislo se maleno naselje Ljubotić. Otkuda su došli, kada su se naselili, nisam se ni trudila da bih saznala. Samo znam da ih je bilo najprije gore u vrhovima, pa su se spuštali, stepenicu po stepenicu, dolinu po dolinu, i kada dođoše tu, ne odoše dalje. Tu su bacili sidro, usadili korijenje duboko u zemlju, ugnijezdili se poput orlova pa kako dođoše tako o ostadoše. Ni velebitske bure, ni vukovi, ni medvjedi, ni ratni vihuri koji su tutnjali ovim prostorima nisu ih uspjeli otjerati s njihovih ognjišta. I dok su neki iz okolnih sela i zaselaka odlazili trbuhom za kruhom u prekomorske zemlje ili u gradove, ostavljajući za sobom ruševine da zjape prazninom i očajem, ovi ovdje ostadoše čvrsti kao hrastovi. Stoljećima su obrađivali i obrađuju ovo malo škrte zemlje što im pokloni Velebit po svojim dolcima, a neke dolce u obliku vrtova napraviše i sami. Danas su tu prekrasni kaskadni

vrtovi, ograđeni kamenim zidinama da bura ne otpuhne ono malo zemlje, a zemlja plodna. Posadi baba krompirić, a ono ispadne krompirina od jednog kilograma. Sve što su stvarali i gradili, donosili su na svojim leđima i na leđima mazgi i konja. Odlazili su u Liku, jednostavno prelazili Velebit kao što mi prelazimo cestu, vukli tamo sol, smokve i ulje, a dovozili kukuruz i pšenicu. Radili su kao mravi, gradili, radali i umirali na ovim prostorima. Neke kamene kuće i ogradni zidovi prava su remek-djela dalmatinske arhitekture. Došla je i makadamska cesta, pa bi zalutao i poneki auto ili trgovački putnik, zatim došla i električna struja i konačno asfalt. Ali se život tih vrijednih ljudi nije puno promijenio. Civilizacija još nije sa sobom donijela svu onu pogubnost, otuđenje i grubost. U Ljubotiću sačuvaše i poštenje gorštaka, dušu seljaka, otvorenost, ljubeznost, toplinu i dobrodošlicu koju pokazuju prema svakom putniku, namjerniku, u ovom slučaju planinaru.

Planinarski kamp u Ljubotiću

Foto: Gorana M. Kostić

Novo skonište na Vlaškom gradu pod Sv. brdom

Foto: Lepa Petri

Ovaj dio Velebita bio je nekoć poznat samo po Simonovića Stapini i amen! Nitko se nije zanimao za velebitske prostore i oni ostadoše daleki i osamljeni dok se jednog dana nije iz Zadra došetao Slavko Tomerlin zvani Tatek (ili Japa). Mislim da je to bilo negdje davne 1968. g. Trošelj i on danima su lutali ovim prostorima bez karte, kompasa, plana i programa. S obzirom da je Trošelj iz ovih krajeva, nekako je iz pričanja seljaka i svojih djedova prepoznao staze i puteve, davno zarasle i obrasle. Poneki su put njih dvojica, a više puta i sam Tatek, lutali ovim prostorima otkrivajući nepoznate ljepote. Tatek je sve zapisivao i ucrtavao, ulazio u svaku pećinu, zabijao nos u svaku jamu i jamicu, penjao se na svaku iole strmu stijenu i tako je malo po malo počeo otkrivati skrivene ljepote ovog dijela Velebita. Najveće je i najljepše otkriće toga njegova lutanja "Kamena galerija", divan sklop bizarnih stijena i jama. Osamdesetih godina Tatek uz pomoć tadašnje omladine gradi sklonište na Stapu, koje prerasta u predivnu malenu kolibu kao iz bajke. Dobila je ime Tatekova koliba po svom glavnom meštru. I tako malo po malo počеше planinari dolaziti i u ovaj dio Velebita. Tatek je osim toga slikar i kipar, pa je napravio prekrasan oltar u stijeni s kipom Sv. Ante i malim Isusom, pravo remek-djelo. Malo nakon završetka te kapelice, ona je i blagoslovljena i u

njoj je održana i prva misa. Otada se sedam dana iza blagdana Sv. Ante dolazi na Stap na hodočašće, dolaze i mještani i planinari i to polako prelazi u tradiciju.

Dolazi i rat. Ljubotičani su protjerani sa svojih ognjišta, ali nije se još ni pepeo ugasio, evo ih već natrag. Vidjevši da je vrug odnio šalu uhvatiše se oružja pa se zajedno sa svojim konjima, psima i mazgama otisnuše u gudure Velebita da ga brane od barbara; naprosto se svrstase u redove Hrvatske vojske. I obranište ovaj svoj dio. Barbari odoše i evo, danas, ljeta gospodnjeg 1999. na proslavi 100-godišnjice osnivanja planinarstva u Zadru, našli smo se tu, slaveći tako i Dan planinara Dalmacije.

Sjedim ispod stoljetnih hrastova, čitam nekakve papire što mi ih je dao u ruke nekadašnji dugogodišnji čelnik zadarskih planinara Đuro Perić kako bih nešto napisala, ali radije zatvaram oči i slušam kako mi priča, kao djed unuku... dok je oko mene vika i cika. Auti dolaze, odlaze, ljudi galame, razapinju se šatori, djeca mlate sladoled, glazba triješti a kao iz daljine slušam Đuru:

... neki misle da je korijenje planinarstva usadio Petar Zoranić u svojem djelu "Planine" 1536. g. gdje opisuje ljepote Velebita i Dinare, pozivajući ljude da vide tu ljepotu i tako začeo ideju o planinarstvu, koja se, eto, javlja čak i 19 godina prije Gessnerovog "Pilatusa" koji se za-

pravo smatra pretečom planinarstva. Mislim da su Zoranićeve "Planine" bile samo vizija, no to uopće nije ni bitno. Bitno je to da se pravo planinarstvo javlja u Zadru tek krajem XIX stoljeća, da bi se 1899. utemeljilo pravo planinarsko društvo koje su tada nazvali Planinsko i turističko društvo "Liburnija". Ideja je potekla od tadašnjih zadarskih intelektualaca. Državno namjesništvo je 12. srpnja 1899. odobrilo pravilnik društva koji je izradio Lavoslav Golf. Osnivačka skupština društva održana je 24. srpnja iste godine, pa se taj dan smatra stvarnim utemeljenjem društva... Od tada se planinarsko društvo razvija...

Bijasio na vrhuncu slave i vrhu planinarske piramide, a onda... dolazi domovinski rat. Društvo stagnira, osipa se, ali se ne raspada. Dijeli se u nekoliko skupina. jedna se svrstava u obrambene redove i odlazi ravno na Velebit, ujedinjuje se sa seljacima ovog kraja, formira se HV i evo ih na svakoj čuki Velebita. Druga skupina planinara o svom trošku odlazi na sjeverni Velebit, markira, traži nove puteve i staze (Tatek, Renata, Ante, Branko, Mirna), treća opet koristi svaku priliku pa bježi na jug, bilo gdje samo da se ne čuju eksplozije.

GSS odmah stupa u civilnu zaštitu, preuzima sve funkcije društva u svoje ruke, društvo dobiva prostorije civilne zaštite gdje se sastaju i sanjaju Velebit. To društvo sudjeluje u radu HPS, pohađaju sjeverni Velebit, Mosor, Platak, Biokovo.

Društvo dobiva novu upravu, novog predsjednika, mladost preuzima društvo na svoja leđa.

Rat se završava. Ratnici se vraćaju kućama, seljaci svojem poslu, Ljubotičani svojem Ljubotiću, a u Zadru stasa čitava jedna plejada mladih planinara koji sada počinju djelovati po svim sekcijama. Osniva se planinarska škola, vodička, alpinistička, speleološka, nabavljena je umjetna penjačka stijena, obnavlja se opustošeni dom u Paklenici (Vajo i kompanija), grade se skloništa, jedan, dva, tri (Vuke i kompanija), markiraju se, čiste i obnavljaju staze (opet Vuke i kompanije), ali je posao malko stao, jer smo svi praznih džepova. Ipak, neki uz pomoć sponzora, a i vlastitim trudom, skucaju neku crkavicu pa odlaze u slovenske Alpe, na Mont Blanc, na Ande, ali masovnih izleta, tura i pohoda nema, jer polako i dostojanstveno tonemo u bijedu. Često puta sretneš kojeg momka i djevojku u gradu pa ih upitam zašto ne idu gore, u Paklenicu, a oni se samo nasmiju i pokažu prazne depove.

Tatek sa svojim starcima opet se drži Stapa, markira stare staze, čisti ih i obnavlja, otvara se i nova staza preko Zagona za Stap, koja je mnogo ljepša od dosadašnje jer se čitavo vrijeme pruža prekrasan pogled na more i otoke.

Godine 1999. PD "Paklenica" dobiva priznanje Planinarskog saveza Hrvatske za najbolju akciju u 1998. godini i tako se eto, i u tu čast, u čast 100-godišnjice osnivanja planinarskog društva.

Novo planinarsko sklonište na Strugama u j. Velebitu

Foto: Marin Matešić

tva u Zadru, otvara Dan planinara Dalmacije ljeta gospodnjeg 1999. g. I kako već rekoh, sjedim pod hrastom u privatnom kampu g. Gazića, koji je svojim marljivim radom napravio ovaj prekrasan kamp u samom srcu planine, za turiste i planinare, tj. za one koji vole i more i planinu. Jesi na moru i nisi na moru, jesi u planini i nisi u planini. Nekoliko minuta vožnje od mora i evo te tu u ovom prekrasnom gaju, okruženom stoljetnim hrastovima. Danas Gazić slavi i svečano otvaranje svojega kampa (ako nekog zanima neka nazove tel. 023/333-561 Zadar, ili 099/472-309 govornica Ljubotić). Mi smo mu otvorili sezonu, dalje neka mu Bog pomogne.

Stigla je i vojska sa svojim časnicima, ujedno i planinarima, postavila pokretnu vojnu kuhinju pa se već krčka vojnički grah s kobasicama, sprema se roštiljajada, stiglo je i pivo, a i sanduk sladoleda na opće veselje seoske dječurlije. Ljudi pristižu autobusima, kolima, na motoru, pješke, dolaze iz svih krajeva Lijepe naše, a evo ih i iz Bosne i Hercegovine. Bilo je i suza kada sam saznala da neke planinare više nikada neće vidjeti, jer ih je progutao ratni vjhor, ubile granate. Razmiljeli su se oko kao mravi, neki nisu dobrano ni stigli već su odjurili poput lastina repa gore u planinu, neki sami, neki u pratnji vodiča.

Veče posta luda i nezaboravna. Stigli su skoro svi domaći, stari i mladi, seljaci iz okolnih se-

la i zaselaka, pa se igralo, plesalo, pjevalo. Počela je i kiša, ali to ništa nije omelo raspoloženje ni ples.

- Padaj ti, samo ti padaj, da te... - reče jedan Bosanac, pa nastavi tamburati po gitari. I dok je kiša uporno padala, vatra je još upornije gorjela kao da su se nadmetale koja je od njih jača. Ljudi su pjevali i plesali, netko je urlao, netko nešto govorio u mikrofoni. U ovoj kakofoniji zvukova ništa nisam uspjela razumjeti, a niti me zanimalo.

- Kud svi Turci tud i mali Mujo - rekoh i uhvatih se u kolo, pa smo plesali i plesali, vrtjeli se i vrtjeli do rane zore.

Ujutro je još malko curkalo s nebesa, neki su već odjedrili u vrhove, i dok su oni odlazili uzbrdo, drugi su pristizali odozdo, u skupinama, autobusima, autima. Bilo ih je gdje treba i ne treba. Za vrijeme popodnevnih sportskih igara bilo ih je i na stablima, višjeli su po granama navijajući za svoje. Svi su bili oduševljeni ovim dijelom Velebita. Ne znam je li tko imao kakvu zamjerku nama Zadranima, samo znam da su nam svi vikali na rastanku: Hvala vam, velika vam hvala, do skorog viđenja negdje opet u planinama Lijepe naše. I tako su odlazili jedan po jedan, autobus, auto, kolona, pojedinci, i već je pao prvi suton a Ljubotić opet osta sam i osamljen u krilu svoje voljene planine.

KAKO JE VARAŽDINAC ZBLIŽIO SESVEČANE

TOMISLAV JAGAČIĆ, Varaždin

U "Planinarskom zborniku" koji sam pokrenuo i uredio prije dvije godine i u obradi različitih tema okupio tridesetak autora, napisao sam u uvodnoj riječi da spadam među one planinare koji žele sve lijepio što su doživjeli na pohodima prvom prilikom prenijeti drugima. Sve to olakšava mi foto-aparat s kojim sam zabljižio mnoge ljepote i sačuvao uspomene na ljude što sam ih susretao. Tako je nastala zbirka od više tisuća dijapozitiva, svrstanih u pojedine teme, o kojima sam govorio u mnogim mjestima Hrvatske i BiH.

Međutim, još me nitko nije kao predavača prije pradaavanja počastio kratkim koncertom kao što se nedavno dogodilo u HPD "Lipa" u Sesvetama. Uz planinare, bili su tamo i članovi Kulturno-umjetničkog društva umirovljenika iz Sesveta, koje vodi oduševljeni poklonik planina Ivan Horvat. Prijateljstvo između mene i tih umirovljenika započelo je prije nekoliko godina na republičkom susretu KUD-ova umirovljenika u Đurđevcu. Meni i mojem fotografskom aparatu zapela je tada za oko u svečanoj povorci jedna

*Ne pleše se na "suho"!
Za ples je potrebna
glazba, a to su na
izlet u Međimurje
donijeli članovi KUD-a
umirovljenika iz Sesveta
Foto T. Jagačić*

skupina u prekrasnim narodnim nošnjama. Sa-
znao sam da su to članovi KUD umirovljenika,
mješoviti pjevački zbor iz Sesveta. Upoznali smo
se! Nemalo sam se iznenadio i obradovao kada
su oni prilikom posjeta i koncerta u varaždins-
kom Domu umirovljenika zaželjeli da ih ja
vodim kroz grad i pokažem njegove kulturno-
povijesne znamenitosti.

Kada me predsjednik HPD "Lipa" g. Ivan
Horvat uskoro pozvao da održim predavanje za
planinare u Sesvetama, sjetio sam se svojih pri-
jatelja iz KUD-a umirovljenika i pozvao ih na
svoje predavanje. Spomenuta dva predsjednika,
koji se nisu prije poznavali, dogovorili su se da
Mješoviti pjevački zbor KUD-a dođe na pre-
davanje, ali da prije samog predavanja otpjevaju
nekoliko pjesama. Odabrali su po jednu zagor-
sku, ličku i dalmatinsku. Planinari, a i ja kao
predavač, bili smo ovakvom pažnjom obradova-
ni. Tako se moje prijateljstvo s KUD-om umi-
rovljenika iz Sesveta nastavilo i proširilo na pla-
ninare HPD "Lipa".

Nije prošlo dugo vremena, kad me predsej-
nik KUD-a Josip Borić, pozove da pođem s nji-
ma na izlet 11. travnja u Gornje Međimurje. Pre-
uzet će me u Varaždinu na dogovorenom mjestu.

- Da, ali idu i planinari posebnim autobusom.
Vodi ih predsjednik Horvat - telefonira mi Borić.
I tako se jap riključim u Varaždinu i uđem u
autobus planinara. Oba sam autobusa uveo u
Međimurje preko mosta - brane kodsela Šemov-
ca. U Čakovcu nas je dočekao g. Franjo Marcijuš,
predsjednik HPD "Želzna gora", sa svojim

suradnikom Mihajlom Bičakom. Odveli su nas
najprije u grad Zrinskih, a zatim smo nastavili
vožnju do Štrigove, najvećega mjesta u vinogra-
darskom predjelu Gornjeg Međimurja. Svi smo
pozdravili vlč. Leonarda Logožara, štrigovskog
župnika, koji je u razmjerno kratkóm razdoblju
obnovio i uređio župnu crkvu, a posebno crkvu
Sv. Jeronima. U nepunu godinu obnovljene su i
fresko slike lepoglavskog pavlina i baroknog
slikara Ivana Rangera. Obnovljeni su i tornjevi
(crkva sv. Jeronima u Štrigovi ima dva tornja) i
brojna stubišta.

U Štrigovi smo se privremeno rastali. Plani-
nari su s vodičem Vladom Šošarićem pošli Štri-
govskim planinarskim putem do Sv. Urbana,
gdje će ih za sati po dočekati umirovljenička
skupina iz Sesveta.

Na opće veselje, članovi orkestra KUD-a
umirovljenika iz Sesveta izvadili su kod Sv.
Urbana glazbala iz autobusnog prtljažnika te
glazbom dočekali planinare. Sve je uz dobro vi-
no zvonara Franje Kermana na ovom mjestu
završilo druženjem i plesom. No to još nije bio
kraj. Pravi svršetak ovoga ugodno provedenog
dana bio je u međimurskim toplicama Vučkovcu.
Topli planinarski gulaš dobro je svima došao.

Rastali smo se u Varaždinu. Kada bih vodio
planinarski dnevnik, morao bih u njemu zapisati
da sam stjecajem okolnosti uspio, kao Varaždi-
nac, "povezati" i zbližiti KUD umirovljenika i
HPD "Lipa" iz Sesveta. Želim im da ta veza i
dalje traje!

ZIMSKA PUSTOLOVINA NA JANKOVCU

SLAVKO LUPOGLAVAC, Kutina

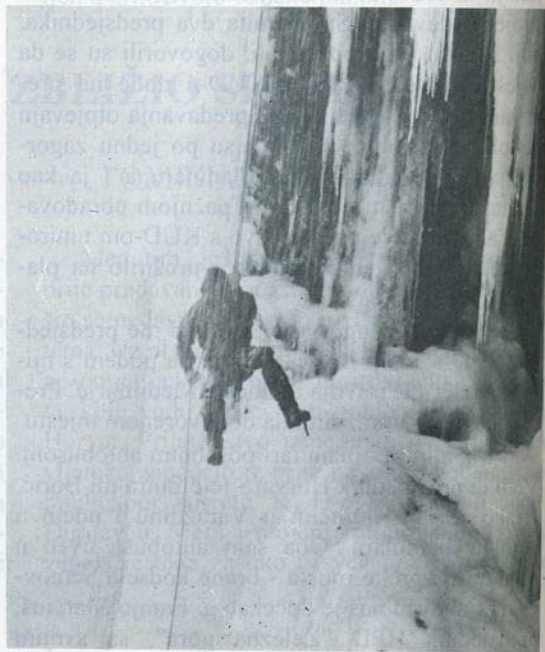
Eto me ponovno tu u Slavoniji, na planinama i izletnicima dobro poznatom Jankovcu.

Danas je nedjelja i prekrasan sunčan dan prvog vikenda u veljači. Trebali smo ovdje biti vikend ranije, kada je došao poziv iz Đurđenovca i obavijest da je slap u cijelosti zaleđen, pa će se tom prigodom skupiti ekipa da se to vidi, fotografira i zapamti. No kako smo bili zauzeti, nismo mogli doći u siječnju, nego eto u veljači. U tih nekoliko dana vrijeme je postalo toplije i slap se do pola otopio. Nismo imali sreće.

I tako već dulje vrijeme visim na užetu i razmišljam o svemu, svega desetak metara pokraj Jankovačkog slapa koji pršti po ledenim kaskadama. Čekam prijatelja Tomicu da se pojavi na vrhu slapa. Odabrao sam stijenu koja je u samom vrhu previjesna, pa se vrtim oko svoje osi kao na vrtuljku, glasno žaleći što nisam odabrao drugi smjer spusta. Ispod mene po vrlo glatkom ledu pokušava hodati moj prijatelj Slavonac Čupo s gomilom fotoaparata, jer ne spuštaju se planinari užetom svaki dan posred napola zaleđenog slapa kroz vodu temperature samo možda koji stupanj iznad ledišta. Da je znao kako je led gladak, navukao bi dereze. Odjednom slap promijeni šum. Pogledam gore, a na samom vrhu pojavljuje se Tomica u vodi. Primjećujem sada iz ovog položaja koliko je slap visok, jer se on na trenutke jedva vidi kroz milijune vodenih kapljica. Klizi lagano po užetu, dok ja vodim borbu s neakvom silom koja me nemilosrdno vrti u krug. I nije baš neki položaj za slikanje, ali dobro, barem nisam mokar. U podnožju slapa Tomica nestaje među gromadama leda, ne vidim ga više, ali eno ga opet: grebe rukama i nogama da bi se izvukao iz grotla jer ni on nema dereze. Od buke slapa ništa se ne čuje, nego vidim da sada obojica zajedno idu, žure prema planinarskom domu kuda je desetak minuta prije otišao Mario, jer se on prvi spustio niz slap. Uostalom, to je bila njegova sinoćnja zamisao dok smo kuhali večeru i razgovarali dugo u noć.

Jučer smo posjetili Ivačku glavu, Nevoljaš i razgledali stijenu iznad špilje sa sarkofagom

grofa Jankovića, a slap smo ostavili za danas. Spuštam se od slapa prema cesti, kad tamo tik uz stijenu - mali prolaz između stijena kroz koji teče potok. Baš zanimljivo! Idem pogledati malo unutra. Ulazim u mračni kanjončić i po kamenju skakućem zalazeći sve dublje unutra. Vrlo je lijepo. Nakon nekoliko skokova dolazim do većeg jezera dubine otprilike pola metra, ali odjednom primjećujem da nema više niti jednog kamena na koji bih mogao stati. Što sada? Natrag mi se ne da, a naprijed, kako? Eto ovako: lijeva noga gore na oprinak s jedne strane, a desna s druge strane. Sada sam u raskoraku iznad vode. Malo po malo i sve sam dalje, prolazim polovicu jezera, ali gle, tu se kanjončić širi. No, ako se dobro zaljuljam na rukama, mogao bih skočiti na obalu. Ljuljam se sve brže i pljus! Voda pršti, a ja odjednom gledam svoje cipele na dnu bistrog potoka. Divno, sada i ja moram sušiti cipele zajedno s dečkima, no baš me briga. Idem sakupiti užad, dan je lijep, Jankovac je divan, a u toplom Domu pokraj peći čekaju me prijatelji.

PLANINARSKIM PUTEM "PO STARIM GRADOVIMA IVANŠČICE"

VESNA CEBOCI, Zlatar

Hrvatsko zagorje poznato je po brojnim ladanjskim kurijama i dvorcima koji obogaćuju ovaj kraj. Manje je poznato da i planina Ivanščica skriva srednjevjekovne utvrde čije su ruševine danas kontrolne točke na planinarskom putu po "Po starim gradovima Ivanščice".

Iako je planinarski put otvoren još 1982. godine, trebalo mi je valjda zbog blizine stanovanja, šesnaest godina da krenem u obilazak toga prelijepog puta.

Oštregrad je podignut početkom XIII. stoljeća na visini od 706 m i najviši je srednjevjekovni grad na ovom području. Kad se popne do njegovih ruševnih zidina, pogled se proteže cijelom Zlatarskom kotlinom do Medvednice. Vrhunci i obronci Ivanščice prostiru se u dubinu

Grebengrad

Foto: Dr. Ž. Poljak

P. D. »OŠTRC« ZLATAR

PLANINARSKI PUT
»PO STARIM GRADOVIMA
IVANČICE«

Naslovna stranica Dnevnika-vodiča

kao gledani s krila ptice u letu. Shvaćam kako je priroda moćna, čovjek prolazan i malen, a uvjeren da može vladati tom silom!

Najveća gradina na Ivanščici je **Grebengrad**. Od kraja XII. stoljeća, među ostalima, u njemu žive obitelji Frankopan i Erdödyja. Ovi posljednji napuštaju grad u XVII. st. i otada on propada, ali se na dijelovima ruševnih zidova još vide ostaci žbuke. Danas ga rado posjećuju izletnici iz obližnjih mjesta jer se do njegove blizine može doći autom. Unutar zidina složena su improvizirana kamena ognjišta na kojima se često priređuju poslastice - samonikli jestivi plodovi iz okolice gdje rastu u izobilju.

Belecgrad je vidljiv već izdaleka na putu prema Ivanščici i čini se prostran i velik. No, ka-

Milengrad

Foto: Vesna Ceboci

ko često prvi pogled vara, tako je i s ovim gradom. Prvi se puta spominje 1334. godine kao vlasništvo obitelji Gising. Barun Rukavina napušta ga u XVII. stoljeću. Sada je zarastao u grmlje i drveće, a razabiru se samo ostaci stambenog dijela i dijela koji je štitio prilaz gradu. Podno tog brijega šumi nepresušni potok plijeneći poglede bistrinom i ljepotom brojnih kaskada.

Milengrad se uzdiže na stijenama visokim 430 m. Djelomično su sačuvana njegova karakteristična kruništa, puškarnice i, zamislite, dimnjak u kojem još ima čađe!

Lobograd, uz koji se veže legenda o Crnom Tomi Loborskom, vitezu-razbojniku, ruševina je u krugu koje mogu uživati romantičari slušajući šum vjetra sa sjevera i žubor potoka s juga.

Belegrad je najstariji, a spominje se već 1163. godine kao vlasništvo templarskog reda. O njegovu stanju govori napomena mještanke usputnog sela na upit o njegovoj lokaciji: "A kaj bube gore? Tam vam je samo par kamena!" Pristup je teži od prilaza ostalim gradovima. Penje se po uskoj stazi kroz šumu uz visoku strminu i potreban je oprez.

Duh prošlosti koji me prožima i ispunjava ponosom i ljubavlju, vrijedan je svakog napora, on oplemenjuje trenutke provedene među ruševinama i kamenjem. Dotičući zidine postajem dio -

te prošlosti, osjećam vezu s Korvinima, Gisingima, Patačićima, Frankopanima, Erdödyjima, Celjskima, Keglevićima... koji su uvjetovali našu sadašnjost i budućnost.

Legenda kaže da su nekada svi spomenuti gradovi bili međusobno povezani podzemnim tunelima. To potkrepljuju u svakom gradu vidljivi ulazi u podzemlje, ali nažalost, neistraženi i zarušeni. Bila to istina ili ne, gradovi su ipak i danas povezani, ali planinarskim putem! Nakon njegova obilaska mogu reći da se ponosim što je baš moje planinarsko društvo otvorilo tu stazu i održava je.

Rastužuje me propadanje srednjovjekovnih gradova, Zidine se urušavaju pod utjecajem sunca, kiše, smrzavice. Nadiže ih i ruši korijenje izraslog drveća i grmlja. Nastavi li propadanje tom brzinom, bojim se da za buduće naraštaje neće mnogo ostati. Vrijeme radi svoj posao. U tome mu svesrdno pomažemo i mi sami svojom pasivnošću i sposobnošću da svaki pedalj Zemlje uresimo civilizacijskim tekovinama u obliku limenih, staklenih ili plastičnih posuda, boca, vrećica te olupinama automobila i drugim neophodnim i odbačenim stvarima naše svakodnevnice.

Čuvajmo i sačuvajmo za buduće naraštaje ono u čemu danas uživamo!

KUNA I SNIJEŽNICA

PUTOV

DUBRAVKO BUTALA, Karlovac

Znate li što je to kuna? Sigurno ćete odmah pomisliti na novac. Tu monetu koje nikada dosta i oko koje se stalno vode natezanja i rastezanja i svi uvijek misle da ih je premalo bez obzira na količinu koju posjeduju. Ili ćete pomsli na malu krznašicu čije je krzno itekako cijenjeno, a nekada davno je služilo i kao sredstvo plaćanja. Mala, ali vrlo krvoločna zvjerka i vrlo cijenjena lovina. Ali ne, tu neće biti govora o tim kunama. Reći ću vam nešto o jednoj trećoj kuni. O Kuni o kojoj vjerojatno samo rijetki stanovnici naše domovine znaju. Možda i nepravredno zapostavljena zbog svoje ljepote i idiličnosti, to je Kuna Konavoska.

Mjesto malo i graničarsko. Negdje tamo na granici Dubrovačke Republike, na granici Austrijskog carstva, na granici Socijalističke Republike Hrvatske i konačno na granici Republike Hrvatske. To je Kuna Konavoska.

Selo je skriveno u Konavoskim brdima, u maloj dolini, složeno od dvadesetak kamenih

kuća koje su raspoređene po sjeveroistočnom obronku. Dolinica je ispresijecana suhozidima kako bi se iskoristio svaki i najmanji komadić plodnog tla. Selo inače pripada župi Pridvorje. U samom središtu te nevelike doline nalazi se mala kapelica Sv. Tome i neveliko groblje oko nje. Tu su pod kamenim pločama svoj mir pronašli Lučići, Pavlići, Obradi, Burđelezi, Mihojice, Šturice, Banovići, Hanziri i Brete. Po natpisu iznad ulaznih vrata zaključujem da je sagrađena ili obnovljena vjerojatno 1911. godine, a do tada su se vjerojatno služili mnogo starijom i manjom koja se nalazi na uzvisini iznad sela i vidljiva je iz cijelih Konavala. Crkvice je mala i vrlo stara, posvećena Sv. Nikoli, koji je ujedno i zaštitnik sela. U nju može ući do dvadeset ljudi. Oko crkvice se nalazi nekoliko vrlo starih grobova i još jedno groblje iz doba Ilira. Stari grobovi su iskopani u kamenu i samo pokriveni grubo klesanim, velikim kamenim pločama, dok su Iliri

Selo Kuna pod Sniježnicom

Foto: Dubravko Butala

Kapelica Sv. Ilije na vrhu Sniježnice

Foto: Krešimir Ivanković

svoje mrtve pokopali pod još dobro vidljivim kamenim gomilama.

Selo Kuna je na nadmorskoj visini 650 m, na obronku planine Sniježnice. Iznad sela dominira vrh Rijeve glava (oko 900 m) i selo se ne vidi iz Konavala. Do Kune se može doći automobilom po uskoj i strmoj cesti koju su većinom izgradili sami stanovnici sela još tamo 1972. godine. Cesta se uspinje iz sela Pridvorja. Do tada se u selo dolazilo samo pješice ili na konjima, još i danas dobro uređenim putem koji je ugrađen u kamen tako da i danas izgleda kao pravo malo remek djelo. Drugi put prilazi iz Mihanića, gdje je nekoć bila željeznička postaja uskotračne pruge iz Hercegovine preko Dubrovnika prema Hercegovnom.

Po usmenoj predaji stanovnici sela pamte da je selo staro oko 450 godina, ali postoje dokazi da se tu obitavalo još u doba Ilira. Danas u selu živi još 38 ljudi, od kojih je dvoje djece. Stanovnici su uglavnom starije životne dobi, a ono nešto mlađih koristi svaku priliku da što prije ode iz sela. Svi se uglavnom bave poljoprivredom. Od toga se nekad dalo i bolje živjeti, a sada se tek preživljava. Mještani posjeduju i zemlju u plodnom Konavskom polju koje bi moglo biti hrvatska Kalifornija, ali danas je i od toga malo dobra.

U doba Dubrovačke Republike ovdje je sva zemlja bila u posjedu dubrovačkih gospara, a mještani su bili samo najamnici. U vojsku se iz ovih krajeva išlo tek za Austro-Ugarske. Do tada u selu nije bilo oružja, iako su često stradali od

upada crnogorskih bandi i hajduka. Zadnji puta se to ponovilo u jesen 1991. godine. U vrijeme domovinskog rata stanovnici su većinom ostali u selu, samo su se svi mlađi muškarci danju krili po planini, a noću vraćali kućama i tako cijelo vrijeme okupacije do 20. listopada 1992.

U jednoj šetnji okolicom primijetio sam da su svi vrhovi i hridi te sve udoline povezane mrežom puteva. Ti putevi su nastali još u doba Austro-Ugarske kako bi se osigurale granice carstva. Takvim, dobro prohodnim mulatijerama, može se za sat i pol doći do najvišeg, Ilijinog, vrha Sniježnice na 1234 m. Put je prilično zanimljiv jer cijelo vrijeme pruža prekrasan pogled na more i Konavle, od kula Dubrovnika na sjeverozapadu do Prevlake na jugoistoku. Usponom na prijevoj otvara se vidik prema Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. S vrha se vidi u ravnici Trebinje, Popovo polje i vojni poligon Grab te vijenci prekrasnih planina Crne Gore i Hercegovine.

Po svemu, Kuna je idealno odmorište za trekking i planinarske pohode, koji bi uz malo organiziranog rada puno proširili i obogatili turističku ponudu dubrovačkog kraja, jer je Sniježnica s Ilijinim vrhom prekrasna za planinarenje. Cijelo se vrijeme uspona otvaraju novi i svi ljepši vidici, a pješice se, mulatijerama, do Kune stiže za samo sat i pol lagana hoda od Pridvorja ili Mihanića. Jedino, u Kuni se treba obvezno javiti policiji koja osigurava granicu.

PLANINARSKO-TURISTIČKO MATURALNO PUTOVANJE

Prof. MIRA ŠINCEK, Varaždin

Svi oni koji rade u prosvjeti često se susreću s potrebom organiziranja raznih izleta i putovanja. Iako postoje osnovni ciljevi i zatjevi što ih tim putovanjima treba ostvariti, uvijek je moguće dati i više, pogotovo ako se učenike unaprijed i postojano priprema za planirani put.

Krajolici, gradovi i mjesta stranih zemalja zanimljivi su, prepuni novog ili nepoznatog, no LIJEPA je NAŠA ko majušna ali prebogata škripanja blagom svakovrsnim, te stoga volim svoje učenike voditi u otkrivanje toga našeg, domaćeg blaga.

Ako je profesor planinar, zaljubljenik u prirodu, a učenici pravi stanovnici grada koji se i na prvi kat voze dizalom izbjegavajući "nepotrebne" fizičke napore pješaćenja, tada baš i nije lako u program putovanja ubaciti duge šetnje ili planinarenje. No, ništa nije nemoguće i zato vam želim predložiti jednu zanimljivu i ostvarivu planinarsko-turističku ekskurziju.

Moji srednjoškolci i ja odabrali smo otok Rab - mjesto Lopar. Smještaj je bio uobičajen, cijena povoljna, udaljenost primjerena kako bi svi učenici mogli putovati. Naoko ništa posebno, štoviše, činilo se previše obično, no planirani sadržaj bio je daleko od običnog. Započeli smo zaustavljanjem i poludnevnim zadržavanjem u Lokvama. Mjesto zagrljeno bujnim šumama Gorskog kotara nudi zanimljivosti koje neupućeni niti ne naslućuju. Prvo smo, lagano se uspinjući uskom sjenovitom stazom, stigli pred mala i neugledna vrata iza kojih, obećavala je djevojka koja nas je vodila, čeka nemalo iznenađenje - spilja Lokvarka, geomorfološki spomenik prirode. Starost spilje procjenjuje se od 20.000 do 25.000 godina. Visinska razlika od ulaza pa do krajnje točke pristupačne za posjetitelje je 140 metara. Istražena duljina iznosi 1200 metara, a za razgled je uređena i elektrificirana dužina od 900 metara. Spilja je prirodno podijeljena u četiri galerije od kojih su tri uređene i dostupne posjetiteljima. Četvrta gale-

rija nazvana je "Djevičanska" zbog ljepota očuvanosti izvornog oblika djela prirode. Temperatura u sva četiri godišnja doba u spilji je ugodnih 6,5 do 8 C stupnjeva. Flora se sastoji od plijesni i algi, a od faune su zabilježeni spiljski leptiri, šišmiši i pauk. Unutrašnjost spilje je izuzetno lijepa. Šetnja, uspinjanje, spuštanje i provlačenje hodnicima i dvoranama spilje traju od 60 do 90 minuta iako čovjek poželi ostati tu mnogo duže. Ipak, vani čekaju još brojne zanimljivosti.

Iduća je svakako park-šuma Golubinjak. Stojetna šuma u kojoj visoka stabla crnogorice zaklanjaju nebo, a sunce tek tankim pramenovima između grana i iglica zlati kamenje i staze. U šumi je obilježeno staro i najljepše, velebno, kao svijetla uspravno stablo nazvano "Kraljica šume". Mnogi puteljci vode kroz prekrasne ljepote, bijele i mahovinom ozelenjene stijene. provlačeći se između, uspinjući do vidikovaca, prirodnih kamenih vrata i spuštajući u tamu i vlagu pećina (Golubinja i Ledena) otkrivajući putem bogatstvo flore. Čitavim putem u visokim tamnim granama žvrgolje ptice.

Kažu da i ris obitava u ovoj šumi. Ovisno o vremenu, raspoloženju i kondiciji obilježene staze vode u šetnje, penjanje i istraživanje koje može trajati od 40 do 240 minuta, a svaka je iduća minuta kao i svaki idući korak novo iznenađenje, novi ushit i ljepota.

Nakon šume tu je na 770 m nadmorske visine umjetno akumulacijsko Lokvarsko jezero, što se izvrsno uklopilo u ambijent i čini se kao da je prirodno voden-zrcalo u kom se ogledaju šume i planine ovoga kraja. I na kraju svratili smo i do mini farme, seoskog gospodarstva u kojem i mali i veliki s oduševljenjem rado razgledavaju poznate i rjeđe viđene životinje - paunove, jelene, ovčice, male divlje svinje, koze koje veličinom ne prerastaju domaću mačku, mnoge vrste zečeva, ponije, konje, razne vrste peradi i ptica, a posebna su atrakcija pas i jarac koji za znatiželjnu publiku uvijek prirede neku svoju životinjsku

Maturanti u Velebitskom botaničkom vrtu

Foto: Helena Par

zabavnu točku. Nakon neizostavnoga jahanja, najprije na poniju, a potom i na velikim konjima, odlazimo u Delnice na ručak i nastavljamo do Jablanca, pa na trajekt i za Lopar. S trajekta pogled se otima prema Velebitu (učenici još ne slute da će i tamo biti za četiri dana, jer maturavno putovanje mora sadržavati i barem jedno nenačeljeno iznenađenje).

Ni dani na moru nisu ispunjeni samo kupanjem, sunčanjem i neizostavnim disko-sadržajima. Upoznajemo otok obilazeći ga uzduž i poprijeko. Razgledavamo mnoge crkve, muzeje, galerije, kulturno-povijesne ljepote ponajprije samoga grada Raba, a potom i ostalih mjesta otoka. Kako su mnogi u Lokvama otkrili ljepotu i atraktivnost penjanja šumom i planinom, u gradu Rabu osvajamo zvonik. S njegova vrha pogled je nezaboravan i za dana, a posebno se pamti noćni uspon. Jedan smo dan odvojili za "krstarenje" morem. Brodom smo otplovili na Goli otok, a potom i u Bašku na Krku. Još jedan nastavno-rekreativno-sportski dan. Učimo, upoznajemo, gledamo, divimo se, odmaramo i zabavljamo i nakon svega još uvijek ostaje dovoljno snage za večernje šetnje i dugi, vatreni ples u disku.

A onda povratak. Rano ustajanje, doručak i nastavak sna do Zavižana. Zatim buđenje u još jutarnjim oblacima obgrljenom Velebitu. Autobus nas je doveo nedaleko od planinarskog doma, a tamo su čak čekala nova iznenađenja. Susret s domarom-meteorologom bio je najprije popraćen čudnim pogledima i nevjericom, a kad su zaredale priče o snijegu visokom preko metar i po, o tragovima vuka do kućnog praga, udarcima groma u prozor iznad uzglavlja, o temperaturi ispod nule u nekim prostorijama doma, mjesecima odvojenosti od ljudi i civilizacije... sve su više postajali svjesni osobitosti mjesta, ali i čovjeka s kojim razgovaraju. Razgledali smo, uz iscrpna objašnjenja, meteorološke instrumente u dvorištu, upoznali dnevne obveze domara i vidjeli njegov mali planinski vrt, a u vrtu pravu pravcatu i živu VELEBITSKU DEGENIJU. Potom se popesmo na Zavižansku kosu i pogledom obidosmo vrhove uokrug, daljine morske i otoke što su poput razbacanih jastuka plutali modrinom mora. Jedan se dio skupine uputio lakšim putem, a drugi planinareći i provlačeći se među stijenama. Zajedno se nadosmo u Botaničkom vrtu. Za neke bijaše to prvo planinarsko iskustvo, popraćeno neskrivenim divljenjem i sramežljivo

izrečenim željama da nešto slično ponove. Na žalost u vrijeme našeg posjeta velik je dio bilja u botaničkom vrtu zbog izuzetne suše te godine već ocvao i osušio se, no ipak je šetnja bila korisna - čitali smo natpise, prepoznavali neke biljke i uživali u svježini zraka i druženju. Potom je uslijedilo slikanje s velebitskim motivima i ručak koji je nevjerojatno prijao, te još pogled-dva na planinarski dom, Velebit i more te povratak kući. Između pjesme, šala i zabave podsjećamo se što smo sve u ovih pet dana vidjeli, naučili i doživjeli te zajednički zaključujemo: **Bilo je lijepo, neobično i posebno naturalno putovanje, kakvo imaju tek rijetki.**

Želim da ga pamte i zbog njega ponekad i sami pođu u prirodu, u planinu. Nadam se da neki i hoće. Znat ću to kada se za pet godina opet nađemo na proslavi mature.

SVIBANJSKI DOLOMITI

Četveročlano društvo (Slobodan Soldo, Antun Kasapović, Jasmin Sadiković i Dario Majetić) za ovogodišnji susret s Dolomitima odabralo je Cortinu d' Ampezo, odnosno petnaestak kilometara udaljeni vrh Tofane di Rosso (3243 m). Nakon deset sati vožnje ulazimo u dolinu Ampezzo, okruženu čarobnim prizorom dolomitnog šarma, sa šiljastim, pomalo bizarnim vrhuncima koji svoje glave prekrivaju snježno-ledenim klobucima.

Kratko se zadržavamo u Cortini, gledajući je pomalo pospanu kako si proteže leđa nakon zimske sezone čekajući proljetno-ljetne vjernike svoje gorske Meke. Podnožje Tofane di Rosso pruža pogled na velebnu okomicu koja nas je izabrala da je hodočastimo u vrijeme njezina buđenja i djevičanskog blještavila, kao uzdišući za posjetiteljima iz daleke joj, nepoznate ravnice Slavonije.

Smjerno i odlučno, kao svaki planinar kada se uspinje na novi i nepoznati vrh, prihvaćamo gospodičin poziv i postajemo dio Tofane, kao što

DARIO MAJETIĆ, Osijek

ona postaje dio nas. Stopljeni u ljubavnom zanosu osjećamo jedno drugo. Lišenom predrasuda i natjecateljskih ambicija, ona mi dopušta da je upoznam kako i dolikuje jednoj smirenoj dami u prekrasnom svibanjskom danu. Prezentira ona naizgled mračnu šumu, svoj kamen i stijenu, stada kozoroga, pticu znatiželjnu i sve svoje istočne, zapadne i južne susjede kojima kao da je krivo što Tofana ima goste iz daleka, a oni ne.

Tri su sata hoda prošla kao tri stotinke, preda mnom je sklonište (Rifugio Cantore 2550 m) koje svoju toplinu pruža tijekom cijele godine. Ne želeći odmora sjedam na usputnu stijenu gledajući dolomitnu goru okupanu ružičastim bojama zalaska sa zapada i jakom lunarnom srebrinom s istoka. Prizor koji obuzima moju dušu, moje tijelo, prizor koji ruši svaku racionalnu zapreku. Htio bih noćiti ovdje, stopiti se sa stijenom, ali na žalost moram u topao krevet. Laka ti noć, sa zorom se vidimo, Tofana!

Svečano se jutro rodilo, dijete svježije i radoznalo. Krećući prema vrhu suočavam se s isko-

nom koji u meni tinja kao daleka, tajanstvena i tek naslućena zvijezda udaljenog kvazara, tjerajući me iznova na razobličavanje urbano-konvencionalne "maske" tehnokartonskog poretka stvari.

Stijena, snijeg, nebo i sunce iznad mene spajaju me u desnu Božansku supstancu okružena od kojeg sam sazdan.

Pritišćući planinu masom tijela osjećam njezinu podatnost i čvrstoću, uz neprestan uspon i silazak koji toliko obiluje bogatstvom, snagom i stabilnošću.

Udišući zrak oko sebe, u meni se stvara veza između Zemlje i neba. Kružim u pradomovini prostora, a s njime kruži moj Astral osjećajući kolosalnu moć neprestanog kretanja. Svjedokom sam rasta, obnavljanja i emotivnog života planine i njezina okružja.

Snaga koja ruši i iz koje se ponovno sve rađa, vatra koja zatvara krug i iznova ga otvara, vladar postojanja i uzvišenosti, ništavilo koje daruje život budi me iz sanjarenja na vrhu Tofane, uz raspelo našega kršćanskog ufanja i ljubavi prema svemu što nas okružuje.

Na sve četiri strane obzorja se ne gase.

Spuštajući se prema Cortini osvrnem se kao nekakav malac za starijom tetom u kratkoj suknji. Na licu mi dječjački osmijeh iščezne. Doviđenja Tofana, a svi vi divni prijatelji njezini, postojani i tihi, uhitit ću vas u mašti svojoj sa željom da vas iznova vidim.

Cortina d' Ampezzo središte je za zimske sportove i turističko mjesto u dolini Ampezzo u Dolomitima. Prvi je puta birana za organizaciju Zimskih olimpijskih igara 1940. godine, ali je te Igre spriječio rat. U pripremi VII Zimskih olimpijskih igara (26. 1. - 5. 2. 1956.), na kojima je sudjelovalo 924 natjecatelja (778 muškaraca i 146 žena) iz 32 zemlje u pet sportskih disciplina (brzinsko klizanje, hokej na ledu, skijanje, umjetničko klizanje i vožnja bobom), organizatori su imali velike poteškoće. Zbog toploga vremena, snijeg se morao dovoziti iz drugih predjela, a u brzinskom klizanju, natjecatelje je smetala velika nadmorska visina jezera Misurina (1735 m), udaljenog od Cortine 17 km, na kojem su natjecanja održana. Na tim Zimskim olimpijskim igrama prvi se puta pojavio televizijski prijenos, što je uvelike pridonijelo širenju zimskih sportova, kao i promoviranju alpskog načina življenja širem svjetskom gledateljstvu.

Tri Cine - simbol Dolomita

MLJET U RIJEČI I SLICI

Pripremajući ovaj članak prelistao sam prijašnju planinarsku i ostalu literaturu, pokušavajući na Mljetu, osim turističkog, otkriti i planinarsko djelovanje. Pronašao sam jedino članak tadašnjeg studenta Željka Poljaka u časopisu "Naše planine" br. 7-8, 1951. pod naslovom "Otok Mljet", u kojem opisuje planinarski pohod zagrebačkih studenata 1950. godine. A evo kako je to nama danas nezamislivo bez cesta, automobila i trajekata, opisao Poljak: ... "Stari, ali dobro ušćuvani kameniti planinski put, glavna prometna magistrala Mljeta, praćena telefonskom linijom kao markacijom, vodi čas kroz guste borove i maslinove šume, čas kroz vinograde ili malobrojna naselja, a djelomice po unutrašnjosti otoka, prelazeći preko niskih grebena iz polja u polje. Nekoliko puta izbija na obalu, nekad sjevernu a nekad južnu, jedanput vodi uz samo more, a drugi put visoko iznad stijena s dalekim pogledom na pučinu... A na kraju, s najjužnijeg dijela treba se vratiti do Okuklja, seoca od par kuća s jednim plitkim pristaništem. Tako plitkim da se na brod treba ukrcavati čamcem..., a brod, lokalna pruga pristaje svega dva puta tjedno i rijetko se dogodi da koji stranac stupi na njegovo tlo...".

Nedavno sam dobio od dr. Poljaka primjerak časopisa "Narodne starine" u kojem je objavljen doktorski rad Branimira Gušića iz 1929. g. o otoku Mljetu. Unatoč činjenici što je to antropogeografska a ne planinarska studija, vrijedno ju je spomenuti a i pročitati, kako bi se dobio širi uvid o ovom otoku. Posebno je zanimljivo usporediti priloženu kartu bez ikakvih suvremenih prometnica s današnjim kartama. Nesumnjivo je da se dr. Gušić naplaninariao po otoku skupljajući podatke, pa je tako budući znanstvenik, akademik, planinarski publicist i prvi predsjednik PSH poslije drugog svjetskog rata ujedno i preteča planinarstva na Mljetu. Svoja istraživanja izložio je 19. 12. 1957. g. u tadašnjoj Jugoslavenskoj akademiji (izlaganja su objavljena u izdanju NP pod nazivom "Otok Mljet naš novi Nacionalni park"), a na njegovu je inicijativu najljepši dio proglašen 11. 11. 1960. g. nacionalnim parkom.

No trebalo je otada proći tri i pol desetljeća da se na Mljetu počne razvijati organizirano

planinarstvo. Zasluga za to je dolazak mr. Mari-na Perkovića na dužnost ravnatelja Nacionalnog parka. Dugogodišnji zagrebački planinar, uza sve novine u upravljanju Parkom, potaknuo je i razvoj planinarstva ne samo na području Parka, već i na cijelom otoku. Prvo je angažirao svoje poznanike Darka Bauljaka, Pavla Vranjicana i Ivu Patačec koji su postavili markacije na dio postojećih staza. Uslijedilo je osnivanje planinarskog društva "Planika" 17. 11. 1996. sa sjedištem u Babinom Polju i dolazak članova HPD "Dilj" iz Slavenskog Broda, koji su markirali kružnu stazu kroz Park. Nazvali su je "Magdalenin put" po liječnici Magdaleni Nardelli-Kovačić, rođenoj Brođanki, koja već 17 godina radi na Mljetu i najaktivniji je mljetski planinar (Hrvatski planinar br. 9/1998).

No, ambiciozni Marin ne sustaje. Obraća se Komisiji za planinarske puteve HPS i svome matičnom planinarskom društvu "Vihor", tražeći pomoć za markiranje puteva duž Mljeta, te na njihovoj popularizaciji. Vihoraši ne bi bili "Vihoraši", te su uz suglasnost Komisije prihvatili izazov, organizirali ekipu i tijekom osam dana markirali dvije staze (po istočnoj i zapadnoj strani otoka), od granice Parka do Babinog Polja i Odisejeve špilje, što je polovina otoka. Ako netko misli da je to bilo klasično markiranje postojećih staza, vara se. Planirane staze u prošlosti su doduše postojale, njima su stoljećima prolazili mještani i stoka, ucrtane su i u najnovije karte, ali je većina sada neprohodna. U to smo se uvjerali tek na licu mjesta, nakon mukotrpnog probijanja kroz poznato mljetsko trnje i nakon ogrebotina na vlastitoj koži. Čak ni obližnji mještani za njih ne znaju, jer ih više nitko i ne koristi. Ravnatelj je odmah reagirao te uputio svoje djelatnike s potrebnim alatima, motornim pilama i obaveznim kosirima (sječivo sa zakrivljenim vrhom na dužoj dršci). Nakon tog iskustva čak su i naše ekipe bile "oboružane" s tim na otoku najkorisnijim oruđem.

Iduće dvije stranice u koloru
poklon su tiskare "Ekološki glasnik"
čitateljima "Hrvatskog planinara"

MLJET

1	6
2	
3	4 5

POTPISI ISPOD SLIKA

1. Elaz iz Velikog jezera na otvoreno more pregrađen je zaštitnim mrežama protiv ekološkog zagađivanja (pogled s Montokuca)

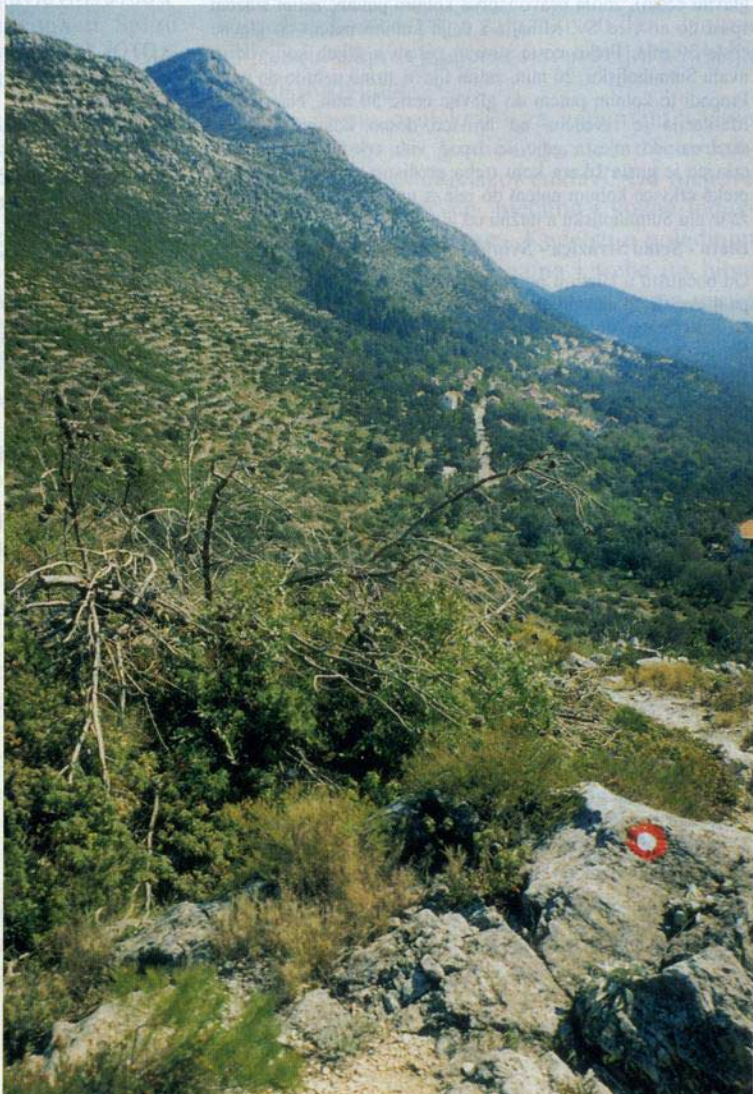
2. Blatina u neposrednoj blizini sela Blata, jedno od četiri najpoznatijih jezera na otoku. Njihova je razina na razini mora, s kojim imaju i podzemni spoj, a dokaz za to je povremeno pajavljanje jegulja u jezeru.

3. Nakon uspješnog završenog posla markaciste (s lijeva na desno: Goga Dlouhy, Biba Aleksić, Franjo Novosel, Mauriceje Tudina, Slavko Korman, Nikola Aleksić, Mišo Dlouhy, nedostaje Rudo Nikšić jer slika) uprava Parka "nagradila" je vožnjom brodom po jezeru.

4. "Put po Vrsima" ispod Zlih stijena, najljepša staza na otoku

5. Markacija na putu Blato-Babino Polje. U pozadini najveće mjesto na Mljetu Babino Polje, lijevo najviši vrh Velji grad, 514 m.

6. U središtu Parka, u Pristaništu, postavila je uprava Parka spomen-obilježje osnivačima, akademiku Branimiru Gušiću i Cvijeti Fiskoviću. Gušićevim imenom nazvana je glavna šetnica uz Veliko jezero

Crna Klada - Nerezni do - Ivanje polje - Strmica - Blatina - Blato 2 h.

Od ulaznog portala u Nacionalni park u pravcu sjevera stazicom, ili od odvojka cestom, do Nereznog dola 5 min, zatim cestom do kraja Ivanja polja daljnjih 25 min, gdje je raskrižje za Kozaricu, istočno uspon na sedlo 15 min, te strmi spust niz Strmicu 20 min do zapuštenih polja pred Blatinom. Dalje uz južnu obalu Blatine 25 min do ulaza u dolinu Blato, te još 20 min uz sjevernu padinu ispod ceste za Kozaricu do bočališta u Blatu.

Blato - Crkvište - Ropa 1h 20 min.

Od bočališta u Blatu zapadno te prije groblja na jug preko polja 20 min. Put se uspinje, dva puta presijeca cestu za Blato do glavne ceste, 40 min, zatim 5 min zapadno do odvojka ceste za Ropu i spust po cesti 15 min do autokampa Ropa.

Blato - Njivice - Crkva Sv. Mihajla - Uvala Sutmiholjska - Propadi - Moca 2 h 30 min.

Od bočališta u Blatu iznad ceste u smjeru juga, lagani uspon dobro podzidanom stazom do Njivica 50 min (desno je izlaz na glavnu cestu), zatim pravo isprva kolnim putem, zatim stazom spust do crkvice Sv. Mihajla i dalje kolnim putem do glavne ceste 30 min. Preko ceste strmim putem u žlijeb koji vodi u uvalu Sutmiholjsku 20 min, zatim lijevo strmo uzbrdo do polja Propadi te kolnim putem do glavne ceste 50 min. Napomena. Markacija je izvedena od Njivica desno kolnim putem i stazicom do mjesta gdje se ispod vidi crkvice, odavde do crkvice je gusta šikara koju treba pročititi, zatim to označiti preko crkvice kolnim putem do izlaza na cestu i ulaza u žlijeb za uvalu Sutmiholjsku u dužini od 700 m.

Blato - Sedlo Stražica - Svinjac - Kozarica 2h.

Od bočališta u Blatu u pravcu istoka uspon do odvojka 5 min, pa lijevo strmo uzbrdo do sedla 55 min, zatim spust u zavojima do zaraštenog polja Svinjac 40 min, dalje uz lijevu stranu Slatine do Kozarice 20 min.

Blato - Oskorušni do - Mokri do - Mirogoj 2 h 30 min.

Od bočališta u Blatu u pravcu istoka uspon do sedla 30 min, zatim kroz udolinu Dubovca na Oskorušni do 25 min, kroz polja, preko Žanjevca do Mokrog dola 20 min, uspon podzidanim putem do sedla 50 min, te spust uz raspelo s lijepim vidicima na morsku stranu do ambulate u Babinom Polju 25 min. Napomena: Cijeli put je propisno označen, samo nije pročišćena šikara ispred Oskorušnog dola u dužini od 400 m.

Mirogoj - Spas - Odisejeva špilja 55 min.

Od ambulate u Babinom Polju, lijevo od osamljene kuće istočno od groblja Mirogoj, spust kroz vinograde i uzdužnom poljskom stazom do sedla zapadno od crkvice Sv. Spas 20 min, zatim uz cisternu spust kroz terase vinograda do sedla iznad Odisejeve špilje gdje slijeva dolazi označeni put od škole u Babinom Polju 20 min, te silaz do Odisejeve špilje 15 min.

Spomenik u Babinom Polju - Odisejeva špilja 35 min.

Od oznake na glavnoj cesti put se spušta uz školu, kroz maslinike i vinograde, izbija na široko sedlo i strmo pada do Odisejeve špilje.

Uvala Saplunara - Uvala Blaci 25 min.

Od završetka ceste za uvalu Saplunaru put vodi uz morsku obalu kroz uvale do gospodarstva i lijevo se spušta u uvalu Blaci.

Kako su zbog izrazito tople mediteranske klimе ovakvi radovi mogući samo u rano proljeće i kasnu jesen, dogovoren je nastavak radova u jesen o.g. Osim završetka probijanja i markiranja staza u drugoj (južnoj) polovini otoka, planira se i uređenje dvaju planinarskih objekata: na vrhu Veliki Planjak 392 m (nekadašnji talijanski vojni objekt) i na Karauli (bivša granična postaja JNA jugozapadno od Babinog Polja). Zatim, jasno, slijede i svi obvezni poslovi oko uspostavljanja planinarske obilaznice (propaganda, dnevnik, vodič i sl.) Nadamo se da će tako i Mljet, nakon Kornata, Visa i Lošinja, dobiti svoj planinarski sadržaj.

Tekst i slike: Nikola Aleksić

Opis puteva: Mišo Dlouhy

DOSTUPNA LITERATURA:

• OTOK MLJET - naš novi NP, B. Gušić i C. Fisković, izdanje NP 1980. g. (antropogeografski pregled i kulturno-historijski spomenici)

• MLJET - zeleni otok, izdanje NP 1997. g. (vodič)

• KARTA otoka mjerilo 1:50000 i Nacionalnog parka mjerila 1:14000, izdanje NP 1997. g.

Ova izdanja mogu se nabaviti u NP na Mljetu

• MLJET - zeleni otok, izdanje Ekološki glasnik 1997. g. (geološke, zemljopisne, klimatske, biljne, životinjske, ekološke karakteristike).

Može se nabaviti kod izdavača: 10412 Donja Lomnica, Duga cesta tel. 01/6234-058

• ČASOPIS "NAŠE PLANINE" br 7-8/1951. (članak Ž. Poljaka)

• ČASOPIS "HRVATSKI PLANINAR" br 9/1998. g. Autor: K. Frančeski.

Navedeni članci dostupni su u biblioteci HPS, Zagreb, Kozarčeva 22, ponedjeljkom od 17 do 19 sati, tel/fax 01/4824-142.

UGODNO U HERCEG - BOSNI

"Kamenar" je prvi posjetio hrvatske planinare u srednjoj Bosni

ANTE JURAS, Šibenik

Za članove šibenskog "Kamenara" ovo je ljetno obilovalo raznoraznim priredbama, a u najljepšoj uspomeni zacijelo će ostati posjeta Planinarskom društvu "Kuk" u Novom Travniku.

Planinari iz Herceg-Bosne već niz godina sudjeluju na dalmatinskim planinarskim manifestacijama i žele da uzvratnim posjetama suradnju učvrste i prošire na sva društva u Hrvatskoj. Tako su na Danu dalmatinskih planinara u Vrsnome prošle godine i na sastancima u Splitu dogovoreni oblici suradnje, ali prilike u BiH često nisu dozvoljavale da, osim Cincara, Troglova, Tušnice ili Vrana nad Blidinjim jezerom, krenemo u dalje BiH planine. Zato je naša posjeta planinarima Novog Travnika, 4. i 5. srpnja, proširena s članovima HPD "Malačka-Donja Kaštela" iz Kaštel Starog, značila podršku njihovu radu i djelovanju te svojevrstu potporu i solidarnost s hrvatskim narodom u BiH.

Granični prijelaz u Kamenskom prošli smo skoro bez zadržavanja, a onda slijedi udobna vožnja prometnicama po kojima smo se posljednji put vozili prije više od osam godina. Tragovi se rata zamjećuju, ali isto tako i život koji se vraća u ove krajeve.

U Tomislavgradu je živo, trgovine su dobro opremljene i šteta bi bila ne zastati u prvom kafiću na osvježanje. Vozimo se uz prostrano Duvanjsko polje koje tek očekuje cjelovitiju obradu i korištenje. S lijeve nam se strane ispriječila Tušnica, 1700 m visoka hercegovačka planina čije podnožje oplakuju hladne vode Buškoga blata. S prijateljima iz livanjskog "Cincara" i Planinarskog kluba "Split" bili smo na toj planini i na obližnjim planinama, koje su zbog blizine granice oduvijek bile područjem djelovanja hrvatskih planinara s obje strane. U Šujici se grade nove kuće, a Kupres nas je podsjetio na živopisne narodne nošnje Kuprešanki koje smo svojevremeno promatrali u kolu pred crkvom u

Tomislavgradu.

Gradić Kupres leži na blizu 1200 m nadmorske visine, na istočnome dijelu Kupreškog polja, kojim vodi cesta kroz Velika ili Kupreška vrata (1384 m) za Bugojno.

Kupreško je polje zasad neobrađeno i čeka bolje dane, ali ljepšega i raznovrsnijeg cvijeća od onoga na njegovim bujnim livadama još nisam nigdje vidio. Ponovno je obnovljeno natjecanje kupreških kosaca, pa je za očekivati da u danima natjecanja Kupres posjete i turisti željni atrakcija i novih doživljaja.

Napuštamo ovaj kraj i za nepun sat vožnje stižemo u Bugojno, gradić u gornjem dijelu doline Vrbasa, u muslimanskoj enklavi. Od njegove nekada razvijene drvne, metalne i kožne industrije gotovo da nema traga. Kuće su u pojedinim dijelovima grada u ruševinama i treba im hitna obnova. Uz glavnu ulicu i na trgovinama vijore zastave i kazuju nacionalnu pripadnost njegovih stanovnika. Ovdje se nismo zadržavali jer do Novog Travnika želimo što prije stići.

Prolazimo, zatim, kroz Donji Vakuf, tipičnu bosansku varošicu. Značenje mu je pojačano smještajem na raskrižju puteva koji vode kroz dolinu Vrbasa i Lašve, ali zbog blizine Bugojna (12 km) nikada nije imao znatniju ulogu u gospodarskom životu. Nekadašnji lijepi hotel u središtu grada sada je srušen, isto tako i dio kuća, što govori o teškim danima bezumnog rata i krvoprolića.

Pred ulazom u Travnik sačekao nas je naš stari znanac Drago Marjanović, tajnik PD "Kuk". Srdačan stisak ruke i iskrena dobrodošlica.

Vozimo se kroz Travnik. Grad je smješten na završnom dijelu uske doline Lašve i stiješnjen između Vlašića (1943 m) na sjeveru i Vilenice (1235 m) na jugu.

Prije rata bili smo na Vlašiću, na Babanovcu i Devečanima, i "gazili" zanimljivu Vlašićku

S Novotravničanima na vrhu Gradini (969 m)

Foto: Filip Balić

transverzal. Travnik je oduvijek bio regionalno i kulturno središte u srednjoj Bosni, a to mu značenje zasigurno i dalje ostaje. Samo 12 km južnije nalazi se Novi Travnik, nekada industrijsko naselje, a danas grad podijeljen na hrvatski i muslimanski dio. Gospodarstvo je u potpunom kolapsu i život je težak. Pred ulazom u društvene prostorije PD "Kuk" dočeka nas je predsjednik Društva Ilija Kolar i skupina planinara. Uz riječi dobrodošlice čeka nas i osvježanje u društvenom kafiću.

Lijepe su to planinarske prostorije, uređene u šumskom stilu i dekorirane fotografijama s planinarskih priredaba. Šetamo i razgledavamo grad te pričamo o boljoj sutrašnjici. PD "Kuk" je djelovalo do 1996. godine kao sekcija nekadašnjega novotravničkog PD "Pavlovica". Broji oko stotinu članova i uživa velik ugled, kako u Planinarskom savezu HZ Herceg-Bosne, tako i u samom mjestu. Iz tog razloga povjerena mu je prošlogodišnja uspješna organizacija prvog Dana planinara Herceg-Bosne, održanog pred njihovim planinarskim domom na Bučićkoj ravni, u nazočnosti od preko tri tisuće sudionika.

Planinarski dom na Bučićkoj ravni udaljen je 10 km od Novog Travnika i smješten je na

velikoj livadi okruženoj crnogoricom, na nadmorskoj visini od 830 m. Veličine je 54 m² i sastoji se od dnevnog boravka i kuhinje u prizemlju, te četiri spavaonice na katu u koje se može smjestiti do trideset planinara. Kuća, zasad, još nema struje, a voda je dovedena pred domom ih obližnjeg izvora. I okolni je prostor, veličine 45 duluma (dulum ili dunum je mjera za površinu i iznosi 100 m²), također u vlasništvu Društva. Kamen temeljac za izgradnju postavili su 30. rujna 1990. godine i za dvije godine dovršili ovaj udobni planinarski dom. Gradili su ga vlastitim financijskim sredstvima i dragovoljnim radom, a pomoć sa strane bila je, uglavnom, u građevinskom materijalu.

Boravak u planinarskom domu iskoristili smo za uspone na obližnje vrhove. Na vrh Kuka (930 m), po kojem je Društvo dobilo ime, treba oko dvadesetak minuta uspona. S njega se pruža pogled na Travnik s Vlašićem i zelene vrhove Mravinca, Kamenjaša, Kolina i Vilenice, svi preko tisuću metara visine, te Krstac, Zabrde i Gradinu. Do malo daljeg vrha Gradine (969 m) trebalo nam je oko dva sata uspona, ali je trud bio nagrađen nezaboravnim vidicima na cijelu Lašvansku dolinu i okolna mjesta, među kojima

je najveći Vitez i, dakako, na okolne vrhove.

Područje kojim se uspinjemo krasi gusta mješovita šuma. Među jelama i smrekama neizbježno je bukva i grab, ali se zamjećuju i vitke breze, lijeska, jasika i ariš. Naši nas domaćini podsjećaju i na korisno ljekovito bilje kojim obiluju Bućičke livade, te na bogatstvo životinjskog svijeta čiji je najsnažniji predstavnik medvjed.

Na vrhu Kuka vrijedni su novotravnički planinari otpočeli s izgradnjom kapelice u čast Sv. Bernardu, zaštitniku planinara. Za tu priliku probili su put kako bi građevinski materijal i ostale potrepštine lakše dovukli.

U blizini doma je i mala nekropola stećaka, karakterističnih srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika u Bosni iz 12. st. Nedaleko je i još jedan planinarski objekt, Krekina koliba, koja je u vrijeme rata služila kao sanitetska kuća. Članovi "Kuka" nazivaju je Oazom mira i rado u njoj borave.

Na zajedničkoj večeri pred domom, uz logorsku vatru, dragi su nam domaćini još štošta ispričali o svom planinarskom društvu i planovima za budućnost.

U pronalaženju financijskih sredstava došli su na jedinstvenu ideju. Oko doma beru divlje

kruške, kojih ima u izobilju, miješaju ih s domaćim karamutom i peku izvrsnu rakiju, posebna okusa i arome. Nazvali su je Kukovača po imenu Društva i obližnjem vrhu. Na etiketi originalnog punjenja nalazi se znak Društva, ime proizvođača i deklaracija da je to "proizvod od kojega se brzo veseli, a sporo dolazi k sebi". Uz to ide i preporuka: "Čuvati na hladnom i skrovitom mjestu!" Doznali smo, usput, da financijski efekat od prodaje ovog proizvoda nije velik, jer ga najviše troše sami članovi, a znatan se dio podijeli i prijateljima.

S Kukovačom smo nazdravili i planinarima iz Viteza, koji su nas došli pozdraviti, i uz ugodno druženje ostali do kasno u noć. I što još kazati na kraju? Hvala Iliji, Dragi, Blaženki, Goranu i svim ostalim članovima PD "Kuk" na prijateljstvu i nezaboravnim doživljajima. Preporučujemo svim planinarskim društvima da svoje izlete planiraju u srednju Bosnu, na područje HZ Herceg-Bosne, te da uspostave suradnju s hrvatskim planinarima na tom području. Međusobnim posjećivanjem doprinosimo održavanju hrvatstva u BiH - državnoj tvorevini.

Zato nemojte čekati. Krenite! Ugodno je u Herceg-Bosni.

Vrh Kuka (930 m) iznad planinarskog doma na Bućića ravni

PIKNIK NA GOROVITOM KRSTACU

DRAGO SLIPAC, Novi Travnik

Toga vikenda, 12. i 13. lipnja, golema i raznolika skupina od 53 planinara Dalmacije, iz pet planinarskih društava - Kamenar-Šibenik, Bedalov-Kaštel Kambelovac, Malačka-Kaštel Stari, Kamešnica-Sinj i Dubrovnik-Dubrovnik, kojima su se pridružili hercegovački prijatelji iz PD Preanj 1933 - Mostar i susjednog Viteza, zajedno s desetak domaćina iz PD "Kuk" Novi Travnik, sjatili su se oko 11 sati na prelijepoj Pavlovici (1100 m) oko 20 km od Novog Travnika. Odatle su u podne krenuli transverzalom na potezu: Pavlovica-Skopine lokve-Krstac-Poljana-Krajковаčka-Bučićka ravan, prema Kuku.

Dan je bio naprosto kao naručen za takvo izazovno pješaćenje. S nabreklih naprtnjačama i pritegnutim oputama na cipelama, impozantna planinarska družina ubrzo se u dugoj i isprekidanoj koloni našla u dubini šuma, kojima se

praktično hodalo sve do konačnog cilja. Već se naziru prvi proplanci, a potom i kuće u naselju Rostovu. Onako razrušene u ratnom požaru doimaju se sablasno, u grobnoj tišini nepatvorenog krajolika. Kako se uspinjemo, sve više se otvara vidokrug.

Eto zaravni iznad zaseoka Mirkovića, na kojoj se, kao na snagu iz bajki prostiru nedogledne livade s raznobojnim planinskim cvijećem. Tu i tamo vidi se poneko rijetko stado ovaca, koje brižnim okom nadziru bosanski psi tornjaci, dakako, malo uzjogunjeni nenadanim pridošlicama. Skupina je ovdje malo otpočinula, a ja svoje suputnike, sada već, prijatelje (ta u planini se brzo uspostavljaju prisna i trajna prijateljstva) častim, a čime bi drugim do li finom bosanskom šljivovicom i domaćim sirom. A oni mene dalmatinskim pršutom i bocunom domaćeg vina.

Krstac: "Ručak na travi"

Foto: D. Slipac

Planinarski dom na Bučiča ravni

Nakon fotografiranja i opuštanja, uz domjenak kojemu ne bi bio ravan ni prvorazredni tzv. "švedski stol" u najluksuznijem hotelu s pet zvjezdica, družina je opet na nogama, a predvode je domaćini Drago Dominović-Titec i Stojan Begić.

Na Skopinim lokvama, podno samoga Krstaca, ponovno je kratak predah. Kako dalje odmičemo, uspon je sve jači, izazovniji, a staza kojom hodamo nekako tanja, nesigurnija. Konačno izbijamo na prve proplanke i među stoljetna stabla šumovitog i gotovitog Krstaca. Svuda je unaokolo jednolična oštra šumska trava poput šaša, s ponekim razbacanim kamenom i trulim deblom. U visokoj miješanoj šumi, osim tragova veprova i medvjeda u glibu, drugih tragova naprosto nema. Stoga nije čudo da sve i tako iskusni planinar kao što je Stojan Begić, malo smeo, čemu je donekle kumovala i sve gušća magla, iz koje je pomalo kišilo. Srećom, nakon jedva tridesetak metara Begić nas vrati pravoj trasi. Cijela ta, kao trakavica duga planinarska kolona, našla se na samom vrhu Krstaca, na kojem je već izbljeditelom bijelom bojom na kamenju upisano -1558 m. Tu je počelo škljocanje fotoaparata, a potom je bio i mali piknik za hrabre i pomalo umorne planinare.

Kiša je već rominjala kad je kolona izbila na Poljanu (1250 m) iznad planine Mačka i nekađašnje planinarske meke Vitežana Zabrdā (1036 m), koja je sada u bošnjačkim rukama. Mala stanka, a onda prostrane Poljane do strmih padina šumovitog Mačka. Iz njegovih se njedara

naprosto cijede vrela i potoci. Oko 6 poslijepodne kolona je opet na okupu i nakon desetminutnog predaha na sedlu Krajovači, podno Mačka, slijedi blag uspon prema Kuku (930 m) i Bučičkoj ravni (850 m). Usput zrele i mirisave šumske jagode osvježavaju umornu planinarsku svitu.

U 7 uvečer planinari stižu do "kaubojske" kapije doma, sagrađenog trudom i entuzijazmom članova "Kuka" uoči rata. Tu ih "ićem i pićem" dočekuju revnosni domaćini i čelnici Društva Ilija Kolar-Bugo i Ivo-Ivanko Bavrka.

Spušta se noć. Na stolovima napolju i u prelijepo uređenom domu, uz kojeg je netom podignuto i poveliko ognjište u stilu planinske kolibe, gdje su, za tu prigodu, upriličeni pozamašan prasac tek skinut s ražnja, specijaliteti ispod sača kao i specijaliteti divljih krušaka. Uz logarsku vatru, druženje, piće i pjesmu, veselje je potrajalo dugo, dugo u noć, prošaranu zatamnjenim svodom s pokojom zvijezdom, oslonjenom na obrisima šiljaka udaljenih planina Vlašića, Smetova, Vranice, Krstaca, Pavlovice, Kruščice, Kalina, Mravinjca, Vilenice.

Sutradan, većina gostiju protegnula je noge do Kuka. Potom je za planinare, izletnike i putnike namjernike bio zgotovljen odličan grah. A onda, uz stisak ruku i zagrljaje, posljednji pozdravi, za rastanak. Do nekoga novog sličnog druženja.

ZA KIM ZVONA ZVONE

U povodu trogodišnjice smrti alpinista Milana Dolovskog

TOMISLAV FILIĆ, Kraljevica

Šetamo oko crkve u Radovanu. Njegova je prijateljica naslonjena na moje rame, dok zvona, sva zvona župne crkve, zvonko plaču za Njime. Najveći čovjek ovoga kraja, u svome rodnome mjestu, danas će se vratiti prahu od kojega je i potekao, uz suze i tugu Njegovih prijatelja, Njegova roda i Njegova rodnog mjesta.

Mrtvačnica. Američki kovčeg, vijenci, buketi i slika. Na slici On, produhovljena lica i pogleda, dugokos, s bradicom. Mrtvo tijelo, On među zvijezdama, slika među nama, a prijateljstvo koje je zasadio i tuga koja nas svladava, ostat će zauvijek u srcima i domovima onih kojima je obilježio po jedno razdoblje života. On, ako smijem smjerno prošaptati, moj prijatelj, prijatelj cijele moje obitelji, prijatelj mojih prijatelja, naš prijatelj...

Prava zima je bila te 1986. godine. Zimska zima, rekli bismo, s niskim temperaturama, snijegom čak i u Kraljevici, a zimska alpinistička škola tek je trebala započeti. Tada sam vodio planinarsku sekciju u Brodogradilištu i kao pretihodnih godina dovodio iz Kraljevice u riječki Odsjek na alpinistički kurs jednoga ili dvojicu zainteresiranih. Međutim, oni poslije nisu bili aktivni, oprez i samo oprez nametnuli bi se iznad onoga što nazivamo penjanjem, alpinizmom i ostalim nazivima koje ljudi planine rabe.

Te godine bilo nas je malo više: Mišo, Jozo, Marko, ekipa snova za zimsku školu. Sve dogovoreno, oprema kompletirana, auto, lanci, dobra volja, sve... A u nedjelju počinje škola na Snježniku.

Bio je petak poslije podne. Dobar dio zaposlenih već je i izašao, nije više bilo buke uobičajene za ostale dane u tjednu. Vrata kancelarije su se otvorila i tiho uđe moj dobri poznanik Milan Dolovski, pozdravi, nasmiješi se, a ja ga pak ponudim neka sjedne, neka ne ode prebrzo, jer sam eto sam, nema stranaka, a znam

Milan Dolovski (desno) s autorom članka (lijevo)

za njega da je prilično zauzet.

I tako mi sjednemo, onako popričamo, i kaže Mile da je čuo da u nedjelju imamo neku alpinističku vježbu. Odgovorim potvrdno, a on će kako je završio novinarsku školu, pa traži o čemu bi pisao, a da nije odveć banalno ili preuobičajeno ili dosadno, pa bi zamolio ako je mjesta u mom autu, da ode u nedjelju s nama na Snježnik, da bude na vježbi, te da to poslije novinarski složi i napiše kako treba. Meni drago čuti kako čovjek ima lijepo mišljenje o svemu, da bi čak i pisao o tome, te ga lijepo uputim što je najnužnije da ponese, kako se obući, što uzeti od hrane i onda ozbiljno dodam: ako ga ne bude u osam sati na Placi u Kraljevici, neću ga čekati jer smatram da je odustao.

Došli smo u nedjelju svi skupa na dogovoreno mjesto, odvezli se od Platka, našli se s društvom iz Odsjeka i prteći snijeg stigli na Snježnik.

Vježba je tekla po planu: skokovi, padovi, magla, kočenje, cepin, hladno, smijeh, rukavice, društvo, led, dereze, prijevodne, poslijepodne, radost druženja s prirodom, kapula, sendvič, mlijeko, kapa, strmina, bradica, asocijacija, život je lijep...

Spustili smo se do Balda i Marije, popili nešto toplo, popričali, odmorili se.

Auto nije htio upaliti, bilo mu je prehladno. Malo smo ga gurali, malo izvlačili iz snijega, a kad je ipak upalio, dočekali smo smjenu za povratak i spustili se u dolinu.

U Kraljevici smo se rastali kod hotela. Pitao sam dečke kako se osjećaju, jesu li umorni i kada se opet vidimo. Dvoje njih su odgovorili:

- Čuj, nemoj se ljutiti, mi smo putem razgovarali o tome; sve ovo je nekako previše opasno, znaš, temperatura, snijeg, magla, planina i sve to. Zaista, opasno je i mi nećemo više ići. to nije ono naše planinarenje. Ostajemo prijatelji i dalje...

Shvatio sam, pozdravio se, oni su uzeli stvari i otišli. Mile me pogledao i pitao:

- Kada si ono rekao da vam je nastava iz teorije u društvu?

- Srijedom u Odsjeku, odgovorim.

- Mogu li doći i ja tamo?

- Možeš, zašto ne.

Onda me je Mile ponovo pogleda i taj mi pogled obilježi jedno lijepo razdoblje planinarskog života kasnije.

- Imaš li mjesta u autu druge nedjelje?

- Imam, zašto?

- Čuj, meni se sve ovo sviđa. I danas mi se sviđelo. Odlučio sam završiti taj tečaj, tu i ima nečega što mi odgovara, još ne znam što.

- Čekaj, pa maloprije su dvojica odustala, ja te ne nagovaram, ali to nije mačji kašalj, tu se i gine. Oni su potpuno u pravu.

- Oni su prošli, ja došao, takav je život, reče Mile. Idemo, znači, zajedno u srijedu u taj Odsjek.

- Dogovoreno onda, odvratim, vidimo se u srijedu.

Pogled. Tu je slika naslonjena na lijes. Ovo je Njegov pogled, produhovljen, dobar i čist, onaj koji i sada vidi sve, imao ga je Isus, Mozart, a i On, čovjek kojega smo zvali i Mićo, Mile, Dolovski, Barba, Majk...

Oluja samo što nije počela. Pola mjesta je došlo na pogreb. Tu su naši iz Odsjeka, prijatelji iz poduzeća, prijatelji...

Sva crkvena zvona zvone. Ovdje se sahranjuje ponos ovoga kraja, hrvatski alpinist, veliki čovjek Milan Dolovski i zvona zvone. Ne mogu gledati, suze zamagljuju vid; ne mogu govoriti, iz stisnutog grla glas ne izlazi, htio bih da si tamo doma živ, a ne da sam zbog Tebe tu i ovdje; i u ovome trenutku tuge i bola. O, zašto si morao poginuti!?

Znam da će župnik nadahnuto govoriti, spominjući Tebe i gore, biblijske gore, i predsjednik općine spomenut će Mount McKinley... i Danko, kolega s posla iz Kraljevice... i Radmila će recitirati... i lijes neće... i oluja nas zaliti... i grom zagrmiti... i ljudi i nebo plakati za Tobom. Ali sve to više nije važno...

"Nijedan čovjek nije Otok, sam po sebi cjelina; svaki je čovjek dio Kontinenta, dio Zemlje; ako Gruđu zemlje odnose More, kao da je odnijelo neki Rt, kao da je odnijelo posjed tvojih prijatelja ili tvoj; smrt bilo kojega čovjeka smanjuje mene, jer ja sam obuhvaćen Čovječanstvom. I zato nikad ne pitaj za kim, "zvono zvoni, ono zvoni za tobom." (John Don)

Riječki alpinist Milan Dolovski (Radovan u Hrv. Zagorju 8. 12. 1961. - Mount McKinley 28. 5. 1996.) poginuo je prilikom alpinističkog pohoda na Alasci. Njegov smo životopis donijeli 1997. u br. 4 na str. 118.

MARIJAN ČEPELAK, Palma de Mallorca

Klin je nešto što se utiskuje između dvije plohe, između dvije različite stvari što ih, već odvojene, još više nastoji razdvojiti. Klin se zabija snagom udaraca, on probija i ulazi u nešto, nameće se nasilno kao strano, nepoželjno tijelo. Klin je - na neki način možda, muški, falusni simbol. Umeće se u pukotinu. Ali nije samo to: ima i u rupu. Ušicu ili kariku u koju se ukapča sponka ili provlači uža, o koju s vješa kukica stremena. Na alpinistički klin mislim. Taj mali, jednostavni predmet koji krije u sebi toliko svrhe. Podnosi težine naših života, veže nas za stijenu i otpušta, razapinje nam nadu od želje do ostvarenja. Njegov metalni, cin-cinični govor razumljiv je i drag uhu penjača. Provjera je on naše vještine i znanja, strpljivosti i upornosti, svjedok napora, pokušaja, poraza i uspjeha. Ako je suviše malen, besciljno će ispasti iz procjepa na prvi potez izvana. Ako je suviše velik - pukotina mala - oštetit će ju, a sam biti odbačen od vlastitih pokušaja. Samo u skladnom odnosu postići će potpuno prožimanje sa stijenom. Ne smije biti suviše tvrd, krut i nesavitljiv, nego podatan i prilagodljiv obliku šupljine u koju ulazi. U skladu sa tvrdoćom stijene. Samo tako će ostvariti čvrstu vezu, ispuniti svrhu i očekivanja koja se na njega polažu. Ali, možemo li govoriti o dobrovoljnom prihvaćanju i skladu kada je njegova prisnost sa stijenom nametnuta udarcima? Kada je on, konačno, jednako tako žrtva kao i stijena u koju prodire: zavinut, istučene glave, ponekad i napuknuta vrata...

Zaglavak frend je nešto drugo: on zaista prijateljski ulazi u široke i uske raskriline stijena. Samo se malo stisne, pa raširi, i vlastitom vještinom, lukavstvom i snagom odupire sili što ga nastoji povući iz položaja koji je tako domišljato zauzeo. On, kao i razne druge vrste zaglavaka, kukica, ili traka što se provlače kroz prirodne ušice u stijeni - koristi njene neponovljive oblike: rascjepine, izbočine, rupe, ljuske, šiljke, škrape, uglavljeno kamenje...

Najgrublji od svih je ekspanzivni klin ili spit - pravi predstavnik svog vremena. On ne poštuje nikakva pravila, nikakav dogovor s oblikom i prirodom stijene. Ne prilagođava se uvjetima, nego stijenu podvrgava sebi i koristi za svoje namjere. Njeno kameno tijelo ranjava svrdlom na bilo kojem mjestu i u tako načinjenu rupu trajno umeće jedno drugo, strano, što će služiti kao oslonac, ali za sigurnost u penjanju. Paradoksalno je to što se spit, premda najneprirodniji i najnasilniji oblik intervencije u stijeni, široko prihvaća od strane suvremenih penjača koji - kažu - teže prirodnom, slobodnom i etički čistom odnosu čovjeka i stijene.

Svako alpinističko penjanje je neka vrsta uplitanja u prostor koji nije baš prikladan za boravak i kretanje ljudi. Ali to je bez sumnje i onaj najveći izazov. Ljudska (znati)želja ne pozna granice i ne podnosi pravila koja ju nastoje sputati, kako ona što proizlaze iz odnosa u prirodi, tako i ona koja si sam čovjek postavlja kao estetsku i etičku formu. Utvrđuje ih i mijenja prema potrebi, prema raspoloživim sredstvima, prema vrsti cilja koji si zadaje. I prema svom karakteru, prema običajima sredine u kojoj djeluje, prema svojim nazorima što ih u toku života bruse i zaobljuju stotine uzroka.

Koja sredstva su ona ispravna, koji način je bolji, čišći, prirodniji, pravedniji...? Ja rekoh nešto... tek tako... bez namjere da se uplićem, bez namjere da čujem odgovor. A vi - kako vam drago.

Na izričit autorov zahtjev ovaj članak nije lektoriran i nema posebna naslova, a dio je rukopisa pripremljenog za tisak u obliku knjige. Ur.

Govoriti o prehrani, odnosno načeti temu o kojoj baš svatko ima svoje mišljenje, odnosno za koju misli da je stručnjak, i nije baš lako. Međutim, suvremena je medicinska znanost utvrdila određene nepobitne činjenice, koje u kombinaciji s planinarskim iskustvima daju primjenjiva pravila prehrane u planini.

Treba početi od činjenice da je planinarenje vrlo složena ljudska aktivnost, dijelom reakcija, dijelom sport, dijelom i način življenja. Zato moramo razgraničiti prehranu izletnika koji nakon sat hoda provodi cijeli dan kraj roštilja, od prehrane planinara-visokogorca, koji po principu "sve svoje sa sobom nosim" hoda Velebitom tjedan dana. I dok onome prvom (a je li on uopće planinar?) možemo samo preporučiti da smanji količinu i energetske vrijednosti pojeđenog i ipak malo prošeta nakon obroka, s onim se drugima moramo malo ozbiljnije pozabaviti.

Hrana koju nosimo u planinu mora osim osnovnih kriterija (da je zdrava, dobrog okusa i higijenski ispravna) zadovoljiti i posebne planinarske zahtjeve: da je potpuno korisna često ekstremno opterećenom organizmu planinara, da je jednostavna za pripremu i uživanje, da je lagana za nošenje i da je teže kvarljiva.

Tijekom planinarenja organizam je u fiziološkom smislu organizam sportaša, i stoga nam je korisno primijeniti pravila prehrane sportaša tijekom treninga i natjecanja, a koja nam nalaže športska medicina.

Planinarenje podrazumijeva razne oblike fizičke aktivnosti (a ne samo hodanje), koje sve ubrzavaju i pojačavaju metaboličke procese u tijelu; pojačava se i potreba za energijskim materijalom, ali i ostalim sastojcima hrane (vitamini, minerali, tekućina). Različite fizičke aktivnosti uvjetuju i različite potrebe, a isto se odnosi i na individualne karakteristike sportaša planinara (spol, dob, visina, težina, metaboličke karakteristike), te mnoge druge činitelje (makro i mikroklima, itd.).

Želimo li prikazati dnevne potrebe prosječ-

TVRTKO PERVAN, Slavonski Brod

nog planinara tijekom srednje teške planinarske aktivnosti, one bi izgledale ovako:

- energetska potreba (12500-16500 kJ) (stara mjera 3000-4000 kcal)
- bjelančevine: 1 g/kg tjelesne težine
- masti: 1 g/kg tjelesne težine
- ugljikohidrati: 10 g/kg tjelesne težine
- vitamini: malo veće količine (naročito vitamini C i B)
- minerali: povećane količine (u skladu s povećanim gubitkom)

- voda: često višestruko povećanje uzimanja tekućine (u skladu s gubitkom putem znojenja).

Većinu potrebne energije (oko 75%) planinar će najispravnije namiriti uzimanjem tzv. sporih šećera, ostalo će dobiti iz masti i bjelančevina. "Spori šećeri" su u stvari složeni ugljikohidrati koje nalazimo u žitaricama i njihovim prerađevinama (kruh, tijesto, tjestenina), te riži i nekom povrću (krumpir!). Ovi se ugljikohidrati sporo razlažu u probavnim organima, sporo resorbiraju i ulaze u krvotok, odnosno sporije se iskorištavaju od tzv. brzih šećera koji su za organizam mnogo povoljniji. "Brzi šećeri" su jednostavni ugljikohidrati (obični šećer - saharoza, voćni šećer - fruktoza, groždani šećer - glukoza), no oni pretjeranom konzumacijom ometaju rad probavnih organa (probavne su tegobe vrlo nepoželjna pojava kada smo daleko od kuće!), a mogu izazvati i "reaktivnu hipoglikemiju", odnosno nagli pad šećera u krvi i posljedične tegobe (slabost, pospanost, drhtavicu, glad). Brzi šećeri, inače omiljena planinarska hrana pri većim naporima, trebaju se, znači, ipak uzimati opreznije i u manjim količinama.

Bjelančevina je planinaru, suprotno uvriježenom mišljenju, potrebno relativno malo, tek oko 70 grama dnevno. To je količina koju sadrže, na primjer, dva pileća batka ili dva jajeta i 200 g mladog sira zajedno. Izvor bjelančevina su sve namirnice životinjskog podrijetla, a za one koji izbjegavaju meso to su jaja, mlijeko i mliječni proizvodi. Strogi vegetarijanci trošit će soju,

leguminoze (grah, grašak i sl.) gljive i neko drugo povrće.

Masnoće su namirnica koja se u ljudskoj prehrani najviše zloupotrebljava, npr. u tradicionalnoj slavonskoj kuhinji. Samo je stotinjak grama slanine ili tek nešto više kobasica potrebno da nam popuni dnevne potrebe za mastima. Potrebno je istaknuti da su masnoće životinjskog podrijetla teže svarljive i biološki manje vrijedne od biljnih ulja, te su između ostalog jedan od uzročnika najčešćih bolesti današnjice (ateroskleroza, infarkt, pa i rak!). Ljeti se količina masti u hrani može malo smanjiti, a zimi umjerenom povećati, sve u skladu sa smanjenom odnosno povećanom potrebom organizma.

Vitamini su neophodan sastojak svakodnevne prehrane kao bitan čimbenik normalnog funkcioniranja organizma, naročito postizanja opće otpornosti prema bolesti. Povećana fizička aktivnost zahtijeva malo veći unos vitamina, osobito grupe B te vitamina C. Uz često nepovoljne klimatske uvjete koji prate planinarske djelatnosti (zima!), to govori o potrebi uzimanja više svježeg voća i povrća ili, što je za planinara praktičnije, raznih vitaminskih pripravaka.

Povećano izlučivanje minerala (naročito putem znoja) nameće i potrebu za povećanim unosom, što se prije svega odnosi na običnu kuhinjsku sol. Ljetni uvjeti znače i više znojenja, odnosno veći gubitak soli, stoga je potreban i veći unos. Osim posebnih pripravaka koje koriste neki planinari (gotove mješavine za rehidraciju organizma), najjednostavnije je i najzdravije jače zasoliti hranu ili uzimati zasoljene napitke. Preporučujem domaću morsku sol, koja osim natrijeva klorida sadrži i druge korisne minerale.

Najshvatljivija je potreba za pojačanim uzimanjem tekućine, odnosno vode, koja se putem znoja često potocima slijeva niz opterećena planinarska leđa. Važno je napomenuti da čista voda nije najbolja nadoknada, međutim ne smije joj se dodavati ni previše sastojaka, jer to ometa resorpciju (crpljenje) vode u crijevima. Jedan od idealnih napitaka (zove se Quickfix) izgledao bi ovako: 1 čaša vode, 2 čaše svježeg soka od voća i malo soli.

Budemo li poštivali gornja pravila, hrana nam neće predstavljati balast u naprtnjači, nego visokokvalitetno "gorivo", koje će planinaru dati optimalnu energiju i održavati njegov opterećeni

organizam u najboljem mogućem stanju tijekom planinarenja.

Ipak, bez obzira na pravila, pogrešno je naglo značajno mijenjati način prehrane tijekom planinarenja u odnosu na onaj uobičajeni, svakodnevni. Nužno je, stoga, principe zdrave prehrane postupno uvesti u našu svakodnevnicu, pa tek onda i u planinarenje.

Planinarenje ima i posebne zahtjeve, hrana se mora nositi na leđima, često spremati i uživati u neobičnim prilikama. Zbog toga valja poštivati i neka sasvim specifična planinarska pravila, koja proizlaze iz planinarskog iskustva. Evo nekih:

- hrana mora biti dobro pakirana i hermetički zatvorena u posebne planinarske kutije za hranu
- tvornički pakiranu hranu nositi u manjim pakiranjima
- namirnice poput sira i suhomesnatih proizvoda ne rezati unaprijed na manje komade, nego to činiti na licu mjesta
- pečena i kuhana hrana mora biti temeljito termički obrađena
- kuhana jaja, luk i sl. guliti neposredno prije uživanja
- praktična je ambalaža koja se daje više puta otvoriti i zatvoriti (majoneza u tubi npr.)
- izbjegavati hranu u staklenkama (teško i lomljivo), birati lagane aluminijske limenke za koje nije potreban otvarač, nego se otvaraju na potez
- ne jesti sumnjivu hranu iz "domaće radinosti" (mislite na trihinelozu i ine crijevne infekcije!), ne kupovati po selima "domaće specijalitete"
- vodu sumnjive kvalitete prije upotrebe prokuhati ili dezinficirati (klorne tablete!)
- "napitke" nositi u obliku praška, šumećih tableta i sl., čajeva u vrećicama, kavu kao instant pripravak, itd.
- kako se u planinu gotovo obavezno nosi previše hrane, pretpostaviti broj obroka na turi i po tome izračunati količinu potrebne hrane
- lako kvarljivu hranu računati samo za prvih dan-dva u planini
- kruh od integralnih žitarica, jer je općenito zdraviji, dugotrajniji i boljeg okusa nakon duljeg stajanja
- iako čaša dobrog vina nakon obroka još nikome nije naškodila, u planinu ne nositi alkohol, pogotovo žestoki: alkohol niti grije niti vraća snagu - baš suprotno - potpomaže pothlađivanje organizma i osjećaj umora, a o učincima alkohola u situacijama kad je potrebno zdravo rasuđivanje i brzo djelovanje (kakve nažalost u planini nisu rijetke) nije potrebno ni govoriti!

Iako je planinarenje, između ostalog, i bijeg od pravila što ih nameće suvremeni stil življenja, gore navedena pravila mogla bi, uz individualne varijacije i ispunjavanje poneke sitne osobne želje, pridonijeti da se ugodnije osjećamo i bolje provedemo tijekom planinarenja.

NOVA ZAŠTIĆENA PODRUČJA U HRVATSKOJ

Prof. IVO BRALIĆ, Zagreb

Nedavno je Hrvatski državni sabor donio zakone kojima se nekoliko planinskih područja proglašava parkovima prirode, odnosno nacionalnim parkom. To su:

1. Nacionalni park "Sjeverni Velebit" (dio sjevernog Velebita) - Narodne novine, broj 58/99.
2. Park prirode "Žumberak - Samoborsko gorje" - NN, broj 58/99
3. Park prirode "Učka", Narodne novine, broj 45/99
4. Park prirode "Papuk", Narodne novine, broj 45/99.

Donosimo nekoliko navoda iz obrazloženja koja su prethodila donošenju navedenih zakona.

"Sjeverni Velebit"

Položajem, veličinom, prirodnim obilježjima i vrijednostima Velebit je svakako najznačajnija i najzanimljivija planina u Hrvatskoj. Teško da bi se i u širim razmjerima našla planina koja bi u prostoru, životu i svijesti naroda značila ono što Velebit znači za Hrvate i Hrvatsku.

Prirodne vrijednosti Velebita poznate su i u znanosti dokumentirane, pa su i formalno-pravno već otprije pojedini njegovi dijelovi zaštićeni primjerenom kategorijom zaštite.

Zakonom o proglašenju planine Velebit parkom prirode (Narodne novine, broj 24/81) zaštićena je gotovo cjelokupna površina Velebita (oko 2000 km²).

Nešto ranije - godine 1978. - Velebit dobiva i međunarodno priznanje, povelju UNESCO-a, kojom se uvrštava u međunarodnu mrežu rezervata biosfere, u sklopu znanstvenog programa "Čovjek i biosfera" (MAB). Tim međunarodnim priznanjem vrijednost Velebita potvrđena je i znatno ojačana. Istovremeno, povećava se obveza RH na djelovanju u očuvanju njegovih vrijednosti i koristi, te, na sprječavanju svih radnja i aktivnosti kojima ga se može ugroziti.

Temeljni državni prostorno-planski doku-

menti odredili su se glede zaštite i očuvanja Velebita.

U Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske, koju je donio Hrvatski državni sabor 1997. godine, nacionalni park "Sjeverni Velebit" definiran je kao prostor između Zavižana i Štirovače. To je područje, po sveukupnim prirodnim vrijednostima (geomorfološko-pejzažnim i botaničko-šumarskim), najvrjedniji dio Velebita.

U središnjem dijelu nacionalnog parka našao bi se postojeći Strogi rezervat Rožanski i Hadučki kukovi (1220 ha), nešto sjevernije Velebitski botanički vrt i oko njega botanički rezervat (ukupno 118 ha), a još sjevernije Botanički rezervat Visibaba (80 ha) - nalazišta Hrvatske sibireje i evidentirani Šumski rezervat Borov vrh (autohtoni crni bor).

"Žumberak - Samoborsko gorje"

Osnovna karakteristika krajobraza Žumberka i Samoborskog gorja očituje se u izuzetnoj i nadasve vrijednoj kombinaciji šuma i prostranih livada, nastalih djelovanjem čovjeka još u davno doba. Otvoreni prostori livada u vršnom dijelu nastali su i održavani su sječom, požarom, pašom i košnjom.

Najveći dio u šumskom pokrovu Žumberka i Samoborskog gorja zauzimaju bukove sastojine. Šume tu dosežu svoj optimum, te je u očuvanim rezervatima (npr. Japetić i Blaževo brdo) moguće vidjeti stabla prave gorostase, s visinama do 40 metara i promjerom blizu jednog metra.

Na toplijim stranama i na zaštićenim zaravnima prostiru se šume hrasta kitnjaka, s fragmentima šume hrasta medunca. Nešto su rjeđe i šume pitomog kestena.

U šumama i po livadama Žumberka i Samoborskog gorja nalazi se znatan broj rijetkog i zaštićenog bilja. Svojim vrijednostima ističu se blagajev likovac, kojeg nema nigdje drugdje u Hrvatskoj, crveni likovac, lovorasti likovac, kranjski ljiljan, brojne vrste kačuna, više vrsta siri-

štara, tisa, samoborska gromotulja, mala sapunika i dr.

Dok su na drugim područjima livade, njive i naselja u dolinama, a vrhovi pod šumom, na području Žumberka i Samoborskog gorja stanje je obrnuto i stoga posebno karakteristično i vrijedno.

"Učka"

Svojim položajem na razmeđu Istre i Kvarnera, Učka tvori izrazitu pejzažnu vrijednost i simbol jednog i drugog prostora.

Prema sjeveru Učka se nastavlja na nešto nižu Čićariju, a prema jugu postupno se spušta do Plominskog zaljeva.

Prirodoslovne vrijednosti ove planine uglavnom su u ljepoti i raznolikosti njezine vegetacije. Posebno to vrijedi za istočnu stranu jer su ovdje šume bolje očuvane, a i vegetacijski profil ima veći visinski raspon (0-1400 m). Na visinama do 200 metara nalaze se grabove šume, a znatan udjel zimzelenog bilja jedna je od vrijednosti i posebnosti ove prve visinske zone. Slijedi pojas hrasta medunca i pitomog kestena, koji je također jedan od simbola ovih šuma ("lovranski maroni"). Iznad 700 m počinje prevlast bukovih šuma, sve do vrha. Vrh je iznad šumske granice, koja je zbog ekološko-klimatskih razloga razmjerno nisko, a karakterizira ga botanički zanimljiva, niska planinska flora.

Od sredine prošlog proljeća posađeno je dosta borovih i smrekovih šuma, posebno bliže cesti i prijevoju Poklon (922 m), između Učke i Čićarije.

Zapadne padine nemaju tako očuvan i zanimljiv šumski pokrov, ali su geomorfološki zanimljivi kontakti vapnenca i fliša, a u bujičnoj Veloj (Vranjskoj) dragi, čiji početak je upravo na portalu cestovnog tunela, zbog petrografskih razlika, nalazimo nekoliko soliternih, poput tornjeva, vitkih stijena, visokih oko 50 metara.

Od poprečnih dolina, na istočnoj strani Učke ističu se geomorfološki i krajobrazne vrlo zanimljive, duboko urezane, doline Mošćenička i Lovranska draga.

"Papuk"

Iako slavonska gorja ne prelaze 1000 m nadmorske visine, njihova je prisutnost u krajobrazu itekako važna i uočljiva, jer su okolne aluvijalne ravni na oko 100 m nadmorske visine, a prijelazni brežuljci na neogenim sedimentima u prosjeku samo 100 m iznad tih ravnica. Osim toga, gorja su izrazite šumske površine pa ih i to razlikuje i razdvaja od okolnog krajobraza.

U skupini ovih gorja Papuk se izdvaja izrazitim prirodnim obilježjima i ljepotom. Geološki sastav mu je nešto raznolikiji, pa osim eruptivnih i metamorfnih stijena, ovdje ima i vapnenaca s nekim elementima krških pojava.

Glavni planinski masiv prstenasto okružuju mlađi, neogeni sedimenti, nataloženi u nekadašnjem Panonskom moru. Na njima je formiran reljef blagih brežuljaka, s vinogradima kao jednim od zbirnih obilježja cjelokupnog prostora.

Autohtoni šumski pokrov također je razmjerno dobro očuvan. Osim dominantnih hrastovih i bukovih šuma, osobito je vrijedna panonska šuma bukve i jele u vršnoj zoni.

Zahvaljujući nepropusnim stijenama u podlozi, cijela planina obiluje vodotocima (Brzaja, Stražemanski potok, Velika, Duboka, Kaptolska rijeka, Đedovica, Jovanovica, Voćinska rijeka, Kovačica, Jankovac, Drenovačka rijeka, Vučica i dr.), čija će vodoopskrbna i turističko-rekreativna uloga svakim danom biti sve veća.

Osim navedenih područja, u proceduru donošenja zakona upućeni su i sljedeći prijedlozi:

- "Kopački rit" i "Biokovo" - kao nacionalni parkovi

- "Mrežnica", "Neretva", "Zrmanja", "Kupa" uzvodno od Ozlja, "Bjelolasica", "Lička Plješćevica", "Hrvatsko zagorje" (dio gorja u prostoru Trakošćan - Macelj - Ravna gora), "Elafiti" (otoci kod Dubrovnika) i "Vransko jezero" u Dalmaciji - kao parkovi prirode.

(Objavljeno u časopisu "Okoliš")

ZAŠTITA PRIRODE

OBILJEŽEN JE DAN ZAŠTITE PLANINSKE PRIRODE U HRVATSKOJ

Ove godine obilježen je Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj 5. lipnja pod motom "Parkovi prirode koji znače život". Na preporuku Komisije za zaštitu prirode HPS planinarska društva su tim povodom organizirala izlete u sadašnje i buduće parkove prirode. Središnja manifestacija je bila Skup planinara i prijatelja prirode Sisak - Lonjsko polje '99 (5. i 6. lipnja) u organizaciji KZP HPS i HPD Sisak.

Tim je povodom organizirana i uspješna Izložba fotografija na temu "Izazovi voda i prirode" autora Mihajla Filipovića iz Hrvatskih voda i Đenke Šprajla iz KZP HPS u Hotelu Panonija u Sisku. (I. S.)

POTICAJ ZA ZBRINJAVANJE AMBALAŽNOG OTPADA U HRVATSKIM PLANINAMA

U Hrvatskoj gospodarskoj komori organiziran je Okrugli stol na temu Mogućnosti zbrinjavanja ambalažnog otpada u Republici Hrvatskoj. Zapažena je bila u svezi s tim informacija o PET ambalaži i njezinu utjecaju za onečišćavanje planinskog okoliša i šuma (autora mr. Slavka Ferine iz KZP HPS). O tome su animirani Središnjica Eko patrola i Eko forum planinarskih društava, a ovime pozivamo i sve Eko patrola da nam se pridruže u akciji za zbrinjavanje PET ambalaže (nerazgradljive) u gorju, koja uvelike onečišćava planinski okoliš. (I. S.)

LJUDSKA DIMENZIJA GOSPODARENJA S VUKOM

U suglasju s našom Strategijom očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode, u okviru KZP bave se HPS i planinarska društva i problematikom velikih grabežljivaca. Poglavitno se to odnosi na odnos vuk - čovjek u planinama. s tim u svezi KZP HPS je podržala istraživanja po projektu "Ljudska dimenzija gospodarenja s vukom" (Miljenko Gašparac i dr.) koju provodi Zavod za biologiju Veterinarskog fakulteta. U istraživanja su uključeni i drugi suradnici KZP HPS i njegove Ekspertne grupe za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode.

PROGRAM SPAŠAVANJA BJEOGLAVOG SUPA NA VELEBITU

Tragom članka Uništavali čagljeve - nastradali supovi (Slobodna Dalmacija, 12. travnja) saznali smo

za Program NP Paklenica za spašavanje od daljnjeg osipanja bjeloglavih supova na Velebitu. Od 28 parova bjeloglavih supova, koliko ih je u 1977. bilo na Velebitu, jedinom kopnenom gnjezdištu supova u Hrvatskoj, danas je ostalo samo tri para. Glavni je razlog odlaska ovih ptica nedostatak stoke, ali i hranilišta za njihovo prihranjivanje. KZP HPS daje punu podršku Programu, koji je u skladu s našom strategijom očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode! (I. S.)

U SUSRET SVJETSKOM DANU ČISTIH PLANINA

I ove će se godine obilježiti Svjetski dan čistih planina 26. rujna nizom akcija. KZP HPS poziva sva planinarska društva i njihove Eko patrola da se uključe u ovu kampanju. Središnji događaj bit će tradicionalna Akcija za čistu Medvednicu, koju će provoditi Središnjica Eko patrola i Eko patrola Zagreba. Tim će se povodom organizirati i nekoliko ekoloških tribina u planinarskim društvima. Ovogodišnja se akcija provodi pod pokroviteljstvom Agencije za posebni otpad, Zagreb. (I. S.)

BOROVI ZA BUDUĆNOST

Koliko smo puta prolazili prekrasnim predjelima naših otoka, priobalja i planinama uz more, uživajući u ljepoti i mirisu borove šume ili usamljenih borovih stabala? Čempresi, visoki i vitki borovi, koji oko sebe šire neki svoj poseban mir, u vjetrovitim danima šum i huk među njihovim granama znao bi unijeti sjetu u mene i na trenutak podsjetiti me na prolaznost života. Možda je to zbog toga što su oni stabla koja se sade na grobljima. Možda su baš ti čempresi povod mom razmišljanju kako bi svatko od nas, pogotovo planinara, tebao ostaviti za budućnost poneko stablo, nešto čime bi pridonijeli da ova naša planeta i dalje bude zelena, a ne gola i suha što bi se moglo dogoditi ako se ljudi i dalje spram zelenila budu loše odnosili. Nedavno se "I.a" Sekcija za mlade, Planinarskog kluba Split, priključila akciji "Stablo nade za treće tisućljeće", koju je organiziralo HPD Mosor iz Splita. Subotnje jutro osvanulo je oblačno, kiša je padala, ali unatoč tome na autobusnoj stanici preuzeli smo sadnice i alat, te autobusom došli do Sitna Gornjeg. Zajedno s Mosorašima raspodijelili smo kontejnere sa sadnicama, uprtili ih na leđa i krenuli prema Lugarnici. Teret je bio težak, ekipa malobrojna, ali nismo se dali. Neno je nosio

najveći čempres, velik oko metar i po, i nije bilo lako.

Htio ga je posaditi na malu zaravan ispod Lugarnice. Kopajući rupu naišao je na protuavionsku minu iz 2. svjetskog rata, oprezno je izvadio i čempres ipak posadio.

Mi ostali sadili smo obični bor. Vinko je kopao rupe. Teta je sadila sadnice, Neda i šumar Ivan također,

a Josipa, Ana, Vinko i Marin nosili su vodu te ih zalijevali. Budući je kasnije kiša počela padati, otišli smo u uvjerenju kako će se naše sadnice primiti, a mi ćemo za koju godinu uživati ponosni na svoj šumarak, znajući da je svatko od nas posadio svoj BOR ZA BUDUĆNOST.

(Gordana Lišnić)

IN MEMORIAM

IVICA PLAZONIĆ

Prilikom uspona na planinu Čvršnicu 28. srpnja 1999. god. umro je u 39. godini života Ivo Plazonić-Plaze, predsjednik PD "Malačka" Donja Kaštela-Kaštel Stari. Rođen je 18. kolovoza 1959. god. u Kaštel Novome. Po zanimanju je bio prometni tehničar. Imao je dva sina i bio je obiteljski čovjek. U osnovnoj školi priključuje se Izviđačkom odredu u Kaštel Starome, gdje stječe prve vještine planinarenja. Rastao je među vatrogascima i dokazivao se na bezbroj požara.

Prošao je tečajeve opće planinarske škole, škole za markaciste, speleološku školu i bio kompletan planinar.

Jutro 17. srpnja u Masnoj luci, Park prirode Blidinje jezero, bilo je posebno. Ivo je prvi u ustajanju, sprema čaj svima, tjera, nas, idemo na vrh Čvršnice Pločno. Želio je vrh, ali srce nije izdržalo. Stalo je negdje na polovici u vječnosti planinskih masiva.

Obećajmo da ćemo na svim vrhovima, i novim i starim, na svim mjestima koje nije stigao posjetiti, biti uz njega.

Planinarke i planinari PD "Malačka" Kaštel Stari.

STANKO VRDOLJAK

Dana 2. srpnja na vrletima planine Dinare na predjelu zvanom Kolač tragično je nastradao naš prijatelj, planinar, član PD "Kamešnica" - Otok Dalmatinski - Stanko Vrdoljak.

Rođen je 1962. godine u Otoku gdje je i živio sve do svoje smrti. Bio je oženjen i otac troje male djece.

PD "Kamešnica" izgubila je svoga dragog prijatelja i vrsnog planinara, a obitelj supruga, oca i hranitelja.

Bio je strastveni ljubitelj prirode i planina, a nadasve planine Kamešnice. Osnutkom PD "Kamešnica" - Otok, Stanko postaje njenim članom. Bio je sudionik domovinskog rata u 126. brigadi.

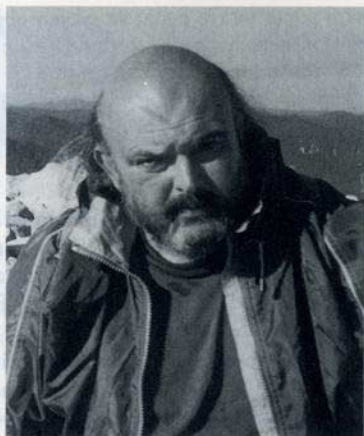
Živio je časno i pošteno, bio je plemenit i radišan čovjek, a u ovim teškim vremenima ekonomske krize i nezaposlenosti išao je u sječu drva da bi osigurao egzistenciju svojoj obitelji. Okrutna sudbina zadesila ga je na samoj planini pri povratku sa sječe kući, gdje je tragično i završio svoj mladi život.

Dragi prijatelju, ne opraštamo se zauvijek, Tvoj ćemo lik zadržati u trajnom sjećanju do susreta u vječnosti. Počivao u miru Božjem.

IVICA ŠKUNCA

Nakon duge i teške bolesti 13. travnja ove godine umro je Ivo Škunca. Rodio se 5. ožujka 1942. u Zagrebu kao najstariji sin u obitelji. Djetinjstvo proveo na Trešnjevci bilo je teško. Obitelj je, naime, nakon 1945. godine ostala bez svega. Nacionalizacija, bolje reći komunistička otimačina odnijela im je sve. Usprkos svemu, završio je ekonomski fakultet i počeo raditi.

Hrvatsko je proljeće za Ivana završilo sa "samo" tri godine zatvora. Postupci u zatvoru pripomogli su njegovoj bolesti. Po izlasku počinje raditi u "Elektro-

privredi" gdje dočekuje i mirovinu.

Nakon izlaska iz zatvora, 1976. godine počinje planinariti. "Preko prirode slobodi" bio je njegov planinarski moto. Samo je u prirodi i planinama pronalazio slobodu i smirenje. Zato je posebno volio hrvatske planine. Sve ih je obišao. U njima je nalazio oduška želji za slobodom, u njima se otvarala njegova hrvatska duša. Prva mu je ljubav uvijek bio Velebit. Dok god je mogao, redovito ga je s prijateljima posjećivao. Bio je gotovo četvrt stoljeća zaista vrijedan član HPD "Kapela". "U šest sati krenuli automobilom s trešnjavačkog placa do podnožja Bijelih stijena. Pored jela i pića na dom smo nosili i akumulator za radio-postaju..." to je početak jednog od karakterističnih - zapisa u njegovu planinarskom dnevniku koji je godi-

nama vodio. Često je sudjelovao na najrazličitijim planinarskim radnim akcijama - od izgradnje domova i skloništa do markiranja staza i putova, posebno na Velebitu, Velikoj Kapeli i Medvednici gdje je jednom sam obnovio sve oznake od vrha do Marije Bistrice. - Da se hodočasnici ne izgube, - govorio bi. Za svoj je predani rad dobio niz planinarskih priznanja, a 1987. je dobio i Brončani znak PSH.

Posebno je volio hodočašća. A hodočastio je posvuda: od Marije Bistrice do Majke Božje na Velikom Rujnu na Velebitu. Bio je svuda nezaboravna pojava i kao takav će ostati u sjećanju mnogih naših planinara - hodočasnika. Prilično je i pisao. Prije zatvora u listu Kreditne banke gdje je i radio, zatim u Vjesniku HEP-a, gdje je godinama pisao i vodio planinarsku rubriku. Često se puta javljao i u "Glasu Koncila", a s nekoliko je napisao surađivao i u HP. Pred tri je godine objavljena na duplerici njegova reportaža o blagoslovu i otvorenju Tatekove kapelice sv. Ante na Stapu na Velebitu (HP 7-8, 1996).

Ljubav prema Bogu i domovini bilo je trajno obilježje njegova života. Zato je planinario. Umro je odjednom, shrvan dugotrajnom bolešću, a toliko je još mjesta ostalo koja je želio posjetiti. "Snage, Ive, snage ti treba", napisao je sam sebi u planinarskom dnevniku kad je 1996. dva sata zakasnio na polnoćku u kapelici na Sljemenu kamo je godinama dolazio i družio se s pok. župnikom vlč. Jelinekom.

Snage više nije imao. Pokopan je u ponedjeljak, 19. travnja, na Mirogoju u Zagrebu. Jedno se veliko srce preselilo na nebo.

PLANINARSTVO U TISKU

NOVO IZDANJE "PLANINARSKOG DNEVNIKA"

Početkom srpnja iz tiska je izašlo peto izdanje "Planinarskog dnevnika" koje je, kao i sva dosadašnja, pripremio i uredio Nikola Aleksić. Dnevnik sadrži kalendare za 1999. i 2000. g. i niz korisnih podataka za sve posjetioce planina: Opasnosti u planini, Kodeks planinarske etike, Planinarska oprema, Prva pomoć, Osiguranje članova, O vremenu, Zaštita prirode, najviši planinski vrhovi po kontinentima, u Europi, Hrvatskoj i otočnim planinama, najduže i najdublje špilje i jame u RH i najznačajniji događaji u našoj planinarskoj prošlosti. Posebno su korisni najnoviji podaci (stanje 1. 7.

1999.) o planinarskim društvima, objektima i Gorskoj službi spašavanja (stanicama) s adresama i telefonskim brojevima. Ostale tri četvrtine su prazni listovi za unošenje podataka i otiskivanje žigova. Dnevnik je uložen u plastične korice s otisnutim znakom HPS.

Može se nabaviti u poslovnici HPS, Planinarskom domu na Zavižanu i putem planinarskih društava (ako ih preuzmu u prodaju) po cijeni od 25 kn. Društvima za veće količine od 10 primjeraka odobrava se rabat. Narudžbe se upućuju na adresu HPS ili tel/faksom.

"ZRCALA" SLAVICE VLAHOV

Šibenska pjesnikinja i prozaistica prof. Slavica Vlahov, nekadašnja članica HPD "Kamenar" iz Šibenika, vratila se u svoje planinarsko društvo na malo neuobičajen način.

Ona je, naime, na maloj prigodnoj svečanosti u Društvu, 27. srpnja o.g., predstavila svoju novu knjigu poetske proze pod imenom "Zrcala", a posvetila je "svojim prijateljima planinarima, članovima Kamenara". Knjiga je kompozicijski podijeljena na tri dijela: Zrcalo ljepote, Zrcalo straha i Razbijeno zrcalo. Ilustrirana je i nizom fotografija s planinarskih izleta na kojima je autorica sudjelovala.

Zrcalo ljepote, prvi i najljepši dio knjige, zrači ljepotom i vedrim opisima planinarskih doživljaja i radosti s uspona na Mosor, Vidovu goru, Kamešnicu, Sv. Iliju na Pelješcu i drugim. Svi se ti putopisi, a ukupno ih je deset, ističu bogatstvom zapažanja i oblikovani su poetskim izričajem tako da se doimaju vrlo impresivno.

Zrcalo straha, drugi dio knjige, opisuje život u skloništu i stradanja u Domovinskom ratu, a Razbijeno zrcalo zrcali tugom i suosjećanjem za žrtvama Domovinskog rata i poginulom rodbinom autorice.

Sva tri dijela Zrcala predstavljaju kompleksnost viđenog i doživljenog, od bezazlene planinarsko-putopisne atmosfere do mučnih i teških dana provedenih u skloništu, i svojevrсни su simboli misaonog i osjećajnog odnosa autorice prema stvarnosti. Iz te perspektive doživljavamo Slavicu Vlahov kao odličnog putopisca i kroničara.

Osim Zrcala, autorica je objavila i zbirku pjesama Zrnca, kamenčići, kalež, te knjigu proznih tekstova Pelin i katarinčice.

Najnovijom knjigom Zrcala Slavica Vlahov je potvrdila da je dio nas planinara i da nama pripada, ili kako za nas kaže: "... čudne sorte ljudi" koju možeš "sresti na sipini, na strmini, po kiši i suncu, snijegu i

ledu; uporni poput mrava penju se svojim obilježenim (markiranim) i neobilježenim stazama, kroz uzdolja koračaju do vrhova prema svojim ciljevima."

(Ante Juras)

NOVO OD NAKLADNIKA "EKOLOŠKI GLASNIK"

Nakladnik "Ekološki glasnik" upravo je objavio dvije knjige o Velebitu. Jedna je vodič **"Po putovima i stazama Velebita"**, a druga fotomonografija **"Velebit"**. Obje knjige su od istog autora dr. Ante Pelivana. Dopadljive su i imaju vrlo povoljnu cijenu.

Vodič **"Po putovima i stazama Velebita"** ima 160 stranica, format 21 x 12 cm i preko 200 fotografija u boji i karata. Cijena knjige je 30,00 kn plus poštarina, za umirovljenike, dake i studente 25,00 kn plus poštarina. Ova se knjiga može nabaviti i u Hrvatskom planinarskom savezu, Kozarčeva 22, Zagreb po cijeni od 35,00 kn.

Fotomonografija **"Velebit"** ima 196 stranica, format 30 x 23 cm, s više od 250 fotografija u boji i karata. Tvrdi je uvez šivanjem. Cijena knjige je 130,00 kn, a za umirovljenike, dake i studente 115,00 kn plus poštarina.

Uskoro od istog nakladnika izlazi i knjiga **"Vodič po uređenim špiljama i jamama"** od Vlade Božića poznatog i uvaženog speleologa. Iz tiska izlazi početkom listopada. Knjiga će imati 176 stranica, formata 20,5 x 14,0 cm, s više od 170 fotografija u boji i karata. Cijena knjige je 40,00 kn, za umirovljenike, dake i studente 35,00 plus poštarina.

Tko naruči sve tri knjige može platiti u dva obroka. Prvi odmah, a drugi kad iz tiska izađe knjiga Vlade Božića. Novac za knjigu treba slati na: "Ekološki glasnik", Duga cesta, III. odvojak 8, 10412 D. Lomnica tel/fax 01/6234-058.

(Ž. P.)

PROMJENA TELEFONSKOG BROJA HPS-a

Od TK centra Zagreb primljena je obavijest da će se tel. br. 455 79 11, jedan od dosadašnjih telefonskih brojeva HPS-a, promijeniti nakon 18. 09. 1999. u broj 482 36 24.

Donosimo popis svih veza s HPS-om:

Telefon, fax i automatska sekretarica: 482 41 42

Telefon: 482 36 24 (od 18. 09. 1999.)

CroNet: 098/283 709

E-Mail: hps@zg.tel.hr

Web stranica: <http://pubwww.srce.hr/hps/>

TKO JE ŠTO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

STANKO VIČIĆ - LEGENDA HRVATSKOG PLANINARSTVA

Razjedinjenost je fatum riječko-ga planinarstva. Koncem prošloga stoljeća i sve do prvoga svjetskog rata suprotnosti su se kumulirale u irendentičkim krugovima Cluba Alpino Fiumano (CAF) s jedne strane i hrvatskog Primorskog planinarskog društva s druge, a u međuratnom razdoblju između građanskog CAF-a i radničkih društava. Nažalost, nesloga još uvijek traje, a o tome koji su joj današnji uzroci, reći će svoju riječ povijest. Tim više treba istaknuti najplodnije razdoblje u povijesti riječkog planinarstva kada je bilo vodeće u Hrvatskoj. Bile su to šezdesete i sedamdesete godine, a tada je jedna od vodećih ličnosti riječkog planinarstva bio Stanko Vičić. U njegovo doba građeni su planinarski domovi, organizirana je prva hrvatska alpinistička ekspedicija i održan najveći skup u povijesti hrvatskog planinarstva - Slet na Platku u povodu stoljetnice hrvatskog planinarstva s oko devet tisuća posjetitelja. Ovaj prikaz Vičićeve ličnosti neka riječke planinare podsjeti na njihovo cvjetno razdoblje i potakne da ožive svoju staru slavu.

Vičić se rodio 1. svibnja 1921. u Logatcu, a od 1923. živi u uglavnom u Rijeci, kao službenik. Planinari od 17. godine. Počeo je u Planinarskom aktivu JNA i kao član ljubljanske "Enotnosti", a nastavio u sarajevskoj "Romaniji" te zatim riječkim društvima. Rođeni je organizator i zbog toga su mu povjeravane nebrojene funkcije, a on ih nije shvaćao kao počast nego kao ozbiljne zadatke. Nabrojimo samo najvažnije: predsjednik je "Platka" 1959-1964, suosnivač "Kamenjaka" 1960. i zatim njegov dopredsjednik i predsjednik, suosnivač "Tuhobića" i danas njegov počasni član, osnivač Općinskog planinarskog saveza Rijeka 1964. i njegov čelnik do 1980. godine, od 1964. član je Glavnog odbora i zatim Predsjedništva HPS do 1980., vođa prve hrvatske alpinističke ekspedicije na Kilimanjaro 1958, inicijator Riječke transverzale, visinske transverzale za "Nagradu planine", prve trim-staze u Rijeci, Stanice vodiča u Rijeci, pohoda na Ararat 1970, memorijalnog takmičenja "Lipa pamti", Trofeja

"Platak", Planinarskog lista, Bratskog planinarskog puta Snježnik - Snježnik, hrvatske dionice pješačkog puta E-6, izgradnje doma na Hahlicima i održavanja planinarskih kuća na Snježniku, Platku, Okrivju i Frbežarima, planinarskih škola, skijaških i orijentacijskih natjecanja te mnoštva drugih planinarskih akcija, a bio je nositelj i famoznog Sleta na Platku 1974. Uza sve to neumorni je planinarski predavač, publicist, organizator izleta, manifestacija, zaštitar prirode i suradnik GSS-a. U svom dnevniku bilježi tridesetak uspona na Triglav, te na stotine predavanja, objavljenih članaka, organiziranih izleta i priredaba manifestacijskog karaktera.

Stanko Vičić (lijevo) prilikom dodjele visokog državnog odlikovanja na skupštini HPS 26. 9. 1975.

Nabrojili smo samo mali dio iz njegova planinarskog staža od 65 godina, no i to je dosta da se upitamo kako je to moguće u jednom ljudskom vijeku. Dakako da je za svoj rad bio upravo obasut priznanjima. Među njima su zlatne plakete brojnih društava, Zlatna statua sportaša Rijeke, Zlatni znak HPS (dva puta!) i Plaketa za životno djelo HPS, Majska Nagrada Hrvatske, savezna Povelja zaštitara čovječjeg okoliša, Zlatni znak

Planinske sveze Slovenije te razna visoka državna odličja bivše Jugoslavije. Stanko se danas približava devetom životnom desetljeću i doista ima pravo na mirovanje. No iako i dalje ostaje tih i skroman, a to su vrline koje su ga krasile tijekom života, on i u trećoj životnoj dobi budno prati sve što se događa u riječkom planinarstvu. Je li s današnjim stanjem zadovoljan ili nije?

Dr. Željko Poljak

VIJESTI

PLANINARSKI POHOD NA DINARU 29.-30. SVIBNJA

Proslaviti 125 rođendan nije mala stvar. Hrvatsko planinarstvo ove je godine točno toliko staro. Povodom Dana hrvatskih planinara, a u sklopu proslave Dana državnosti RH, planinari iz cijele Hrvatske obilježili su taj jubilej usponom na najviši vrh naše Domovine.

U odličnoj organizaciji Komisije za vodiče HPS i zahvaljujući susretljivosti Poglavarstva Grada Knina te Hrvatske vojske, pohod je već oko 6 sati započeo okupljanjem sudionika u selu Glavašu. Stigli su autobusima i osobnim automobilima sa svih strana. Tu su se prijavili organizatoru (u pitanju je pogranično područje) i dobili prvi od dva žiga.

Vodiči su kolonu poveljeli oko 7 sati obilježavajući dodatno put uočljivim trakama papira. Napor nakon 4-5 sati hoda nagrađen je pogledom s krova Lijepe naše i prilikom da se otisne i drugi žig. Okupljene planinare pozdravili su predsjednik PS Zagreba i predsjednik IO HPS čestitajući im i zaželjevši da se i dogodine opet sretnu. Nakon odmora vodiči su, predviđajući nevrijeme, savjetovali povratak. Oni posljednji u koloni nisu imali dovoljno sreće, pa su pokisnuli. Za cijelog pohoda nad planinarima su bdjeli pripadnici GSS, dva tima: iz Zagreba i Splita.

Ovaj, za planinare tako značajan datum, iskoristili su i planinari iz sela Kijeva koji su malom svečanošću proslavili osnutak svoga planinarskog društva. Novosnovanom društvu "Samograd" puno su sreće i planinarskih uspjeha poželjeli predsjednik IO HPS Franjo Novosel, predsjednik PS Zagreba Zdravko Ceraj, Stipe Božić u ime službe GSS te predsjednik Komisije za vodiče HPS Darko Luš.

Na žalost, predsjednik i tajnik HPS nisu imali prigodu da svojom nazočnošću uveličaju oba ova događaja.

Svi sudionici pohoda koji se nisu istoga dana vratili kućama, noćili su u Osnovnoj školi Knin i sutradan posjetili kninsku tvrđavu uz predavanje kustosice muzeja u Kninu. Obilazak slapova Krčića bio je i kraj ove izvanredno uspješne akcije HPS. Poželimo ih još mnogo takvih.

(Zdravko Ceraj)

PLANINARI UMJETNICI U ZADRU

U čast proslave 100-godišnjice planinarstva u Zadru, na Dan planinara Dalmacije je u Gradskoj loži otvorena izložba alrauna (kamenih figura) zadarskog planinara i umjetnika Slavka Tomerlina. Ti radovi pokazuju neraskidivu vezu čovjeka i prirode, u ovom slučaju njega i planine. I kamen ima dušu i ljepotu, samo je treba otkriti, a on je zaista izvikao ljepotu i u svaku figuru utkao nešto toplo, ljudsko.

Nekoliko dana poslije toga otvorena je u crkvi Sv. Petra starog i Sv. Andrije izložba umjetničkih slika bračnog para Kostić. Ta se izložba može svrstati u prava remek-djela umjetničke fotografije. "Hvala Vam što ste približili Velebit nama koji ga ne možemo posjetiti" napisao je jedan posjetitelj. (Smiljana Petričević)

NOVA DRUŠTVA U OREBIĆU I GOSPIĆU

Dana 28. studenoga 1998. održana je u Orebiću na poluotoku Pelješcu osnivačka skupština PD "Sv. Ilija". Društvo je ime dobilo po najvišem vrhu na Pelješcu.

Dana 4. ožujka ove godine osnovano je u Gospiću još jedno planinarsko društvo - PD "Šime". (ŽP)

SVIBANJSKI DANI MIRA U MRKOPLJU

Od 22. do 30. svibnja održavali su se u Mrkoplju Svibanjski dani mira, dani planinarstva, ekologije, sporta i turizma, dobro osmišljena manifestacija. Pored planinarskog dijela, bio je poseban čar, i drugi sadržaji imali su i te kako zanimljiv program. Primjerice, obilazak Fajera, jedinstvenog spomenika graditeljstva na

starog Karolini.

Radovan Kranjčev održao je predavanje i izložbu fotografija "Goranske orhideje". Niti slutio nisam da tu raste tako mnogo, tako veličanstveno lijepih orhideja. Obitava ih približno 60 vrsta. U Domu kulture održana je svečana akademija na kojoj su čitani literarni radovi, a tri najbolja su nagrađena. Mrkopaljski tamburaši te pjevači ugodno razveseliše svojim nastupom. Branko Blažević - Brana, veteran mrkopaljskog planinarstva i tamburaštva, uz svoj kontrabas nesumnjivo je bio glavna ličnost.

Slijedi uspon na Bjelolasicu (1534 m). Ispod vrhunca, Kule, uređeno je nogometno igralište, jedinstveno u našim planinama, možda i u Europi. Možda bi bilo uputno osnovati planinarski nogometni klub? Vjerujem da to nema još nitko u svijetu.

Pod Bjelolasicom, na rascvjetanoj Vrbovskoj poljani, susret planinara i izletnika. Na Janjčarici dotjerana kuća i okoliš, a ima i električnu rasvjetu. Na krovu je omanja solarna čelija koja napaja cijelu kuću. Oko kuće brojni planinari uživaju u vidicima i druženju. Odi-grava se susret u bočanju, a dođoše i biciklisti iz Crikvenice.

Nedjelja, Dan državnosti, uspon na Čelimbašu (1085 m), čobanske igre, veselje, ugodno druženje. Glavni pokretač gospodin Stanko Horaček sa svojom primjereno djelatnom ekipom. Vidimo se u još većem broju za godinu dana na nogometnoj utakmici na najvišem nivou - doviđenja! (Miljenko Pavešić)

VIJESTI IZ HPD "BIOKOVO" MAKARSKA

Sedmeročlana skupina biokovaca sretno se vratila sa Aconcague. Vrh su osvojila samo dvojica, Stipe Bušelić i Tonči Lalić. "Makarsko primorje" je u dva broja, za ožujak i travanj, na "duplericama" objavilo izvještaj S. Bušelića, a o pothvatu je pisala i splitska "Slobodna Dalmacija".

Početkom godine je na dužnost predsjednika Društva izabran Tonči Lalić, iskusni planinar, zamjenivši dotadašnjeg M. Gojaka. U proteklom vremenu Biokovom su krstarile veće skupine planinara iz Zagreba, Požege i Splita. Osnovana je Sekcija sportskog, slobodnog penjanja, a na održanom tečaju bila su osmorica entuzijasta. Pomoć je pružio "Marulianus" iz Splita.

Za Dan državnosti upriličen je po sedmi put susret planinara kod Planinarskog doma pod Vošcem. Skupilo se blizu 350 sudionika, ali ih je većina stigla automobilima (!) Dobre zakuske, veselja i pjesme nije nedostajalo. Manja skupina biokovaca pošla je na Tušnicu. Pravi kuriozitet: do sada najdulje hodanje po travnatoj stazi, stazi cvijeća i čudesnih gljiva.

Sudionici nezaboravnog izleta u Svetu zemlju u organizaciji Agencije "Biokovo active holidays" pono-

vo su se našli na Biokovu.

U skupini su se našli: organizator izleta Drago Erceg, u Izraelu naš poznati planinar Borut Kurtović i pisac ovih redaka, kojem su ova dvojica predala štap od rogača usječen na brdu Karmelu. Duh planinarstva je povezao cijelu ovu skupinu koja je uživala cjelodnevnom boravkom na ovim visinama. (Ivo Puharić)

SKLONIŠTE U ŠUGARSKOJ DULIBI

Grupa planinara stigla je od L. Šugarja, a vratila se kroz Ramino korito u Baške Oštarije. Obadva smjera su prohodna, ali bi trebalo obnoviti markacije. Montirali smo peč u skloništu i dopremili ostatak spužvi za ležajeve. Još uvijek pomalo prokišnjava krov. Uz peč su pila za drva, žarač i lopatica. Za kuhanje ima posuda s poklopcem, lonac i tava. Deset ležajeva je opremljeno spužvama. U cisterni ima dovoljno vode, ali je treba prokuhati. Molimo da uvijek dobro osigurate vrata s klinovima-zasunima, i u zatvorenom i u otvorenom položaju, a pogotovo prilikom odlaska. Do sada je vjetar potrgao dva puta bravu i zasun, a oštećena su i sama vrata. I kod najmirnijeg vremena iznenada se podiže vrlo jak vjetar. (Branimir Antun Ođicki)

HPD "MARTINŠČAK" U KARLOVCU

Planinarska sekcija na ekonomsko-turističkoj školi bila je na Okiću. Sekcija na mješovitom industrijsko-obrtničkoj školi obilježila je 163. obljetnicu prvog uspona na Martinščak karlovačke ilirkinje Dragojle Jarnević, koji je ona izvela sa svojom sestrom Minom 19. travnja 1836. godine. Pod vodstvom prof. Ante Starčevića dva puta je posjetila 346 metara visoki Martinščak i upoznala se s opisom uspona iz "Dnevnika" Dragojle.

PD "VRLOVKA" IZ KAMANJA

Lijep prvosvibanjski dan članovi su iskoristili za tradicionalni izlet na 538 metara visoku Vodenicu iznad Hrašća. Pridružili su im se i planinari iz Ozlja, iz PD "Dubovac" i HPD "Martinščak" te Centra za ekspedicionizam i istraživanja "Braća Seljan" iz Karlovca.

(Dr. Ante Starčević, prof.)

MLADEN KUKA DOBIO ŽUPANIJSKU NAGRADU

Predsjednik karlovačkog Centra za ekspedicionizam "Braća Seljan" i dugogodišnji planinar dobitnik je ovogodišnjega županijskog priznanja, čime je još jednom potvrđeno koliko se planinarstvo i ekspedicionizam cijene u Karlovačkoj županiji. Poseban povod nagradi je prošlogodišnja ekspedicija "Tragom braće Seljan" kojom su Karlovčani prvi terenski istraživali rad

svojih prethodnika i sugrađana, istraživača Mirka i Stjepana Seljana. Na svečanosti u povodu dana Karlovačke županije, 13. travnja, priznanje je Kuki uručio predsjednik županijske skupštine Ivica Vratarić.

(Mladen Postružnik)

PLANINARSKA ŠKOLA ZA MLADEŽ

Tijekom travnja HPD "Kamenar" iz Šibenika organiziralo je planinarsku školu za mladež koju je uspješno završio 31 polaznik. Svečana podjela diploma obavljena je u planinarskom kući "Čičo" u Rupčićima, 5. lipnja, uz nazočnost vodstva Društva i škole, planinara, predavača, voditelja vježbi i roditelja polaznika. Diplo-

Alpinističke vježbe mladih Šibenčana na Korzaku

Foto: Laura Manestar

me su uručili prof. Milan Sunko, koordinator škole i voditelj vježbi, te Višnja Vranković, voditeljica škole. Ovom su prilikom mladi planinari dobili na poklon knjižicu Osnove planinarstva Alana Čaplara, koja je ocijenjena vrlo uspješnom i preporučljivom, posebno ovom uzrastu planinara. Svečanost je nastavljena druženjem i zajedničkim ručkom, koji je uljepšala velika torta u obliku planine. Program je upotpunjen i malom izložbom fotografija što su ih snimili sami prolaznici.

O događaju je informirano građanstvo posredstvom radija i tiska.

(Ante Juras)

"SAMOGRAD" U KIJEVU, NOVO PLANINARSKO DRUŠTVO

Planinarska obitelj u Županiji šibensko-kninskoj povećana je za još jedno planinarsko društvo. Za Dan državnosti, 30. svibnja o.g., u Kijevu je, nadomak Kninu osnovano planinarsko društvo "Samograd". Osnivačka skupština održana je u selu Glavašu, podno Dinare, u vrijeme obilježavanja 125. obljetnice hrvatskog planinarstva i Dana hrvatskih planinara, a u sklopu planinarskog pohoda na Dinaru. Na Pohodu, koji je organizirala Komisija za vodiče HPS, sudjelovalo je 500 planinara, a među njima Kijevčani, članovi novoga društva. Kao gosti skupštini su bili nazočni Franjo Novosel, predsjednik IO HPS, Darko Luš, predsjednik Komisije za vodiče (u ime organizatora Pohoda), Stipe Božić, naš najuspješniji alpinist, Ante Juras i Goran Gabrić, predstavnici "Kamenara" i "Mosora", te domaći Marinko Čavka, načelnik Kijeva, i Jakov Prcela, mjesni župnik. Za predsjednika "Samograda" izabran je Marko Gojević, vojnik HV, za tajnika Petar Samardžić. Kontakt adresa za sada je Marko Gojević, Split, Mišina 31, telefon 021/376-089. Novom planinarskom društvu poželimo uspješan rad i dug vijek.

(Ante Juras)

XI. KARLOVAČKA PLANINARSKA ŠKOLA

PD "Dubovac" je organiziralo školu od 9. ožujka do 11. svibnja u skladu s pravilnikom HPS. Stjecajem okolnosti, a zahvaljujući paralelnom održavanju alpinističke škole, polaznici su imali za predavače istaknute članove hrvatskog i svjetskog planinarstva, alpinizma i speleologije. Program predavanja obuhvatio je uobičajene teme. Dobrom organizacijom izleta polaznici su i praktički imali priliku potvrditi znanja prethodno stečena na predavanjima. Voditelj škole bio je Željko Ivšić, a nesebično su mu pomagali i drugi članovi PD "Dubovac". Posebnost ove škole bilo je polaganje završnog pismenog i usmenog testa. Školu je s uspjehom završilo dvadeset polaznika, koji su na planinarskom izletu Kalvarija, uz malu svečanost prigodom završetka alpinističke i planinarske škole, dobili diplome HPS, a najbolji među njima na dar knjige.

(Željko Ivšić)

KARLOVAČKA ALPINISTIČKA ŠKOLA

Podjelom diploma na planinarskom izletu Kalvarija 11. svibnja uspješno je završena III. Karlovačka alpinistička škola. Škola je radila u skladu s programom o školovanju kadrova KA HPS-a, a uspješno ju je završilo 9 polaznika. Organizirao ju je alpinistički odsjek PD "Dubovac" iz Karlovca, a vodio alpinistički instruktor Dragutin Tropčić. U terminu od 9. 3. 99. do 4. 5. 99. g. polaznici škole stekli su osnovna znanja iz alpinističke djelatnosti, te su osposobljeni za sigurno kretanje po nepristupačnom terenu i samostalnu orga-

nizaciju tura i penjačkih uspona. Kroz uobičajeni program predavanja predavači su približili stručnu alpinističku problematiku polaznicima. Na praktičnim vježbama na Okiću, Bijelim stijenama, Kleku, Ozlju, Juljskim Alpama i u Paklenici, pod budnim okom alpinističkih instruktora, polaznici su svladali osnove alpinističke tehnike i ispenjali svoje prve smjerove. Po završetku škole izdana je i prigodna brošura gdje su u tekstu i slici obuhvaćeni zanimljivi detalji iz njezina rada.

PD "Dubovac" se zahvaljuje predavačima, asistentima i instruktorima iz Zagreba, Duga Rese i Karlovca. Pri provedbi škole, uz članove PD "Dubovac" i Stanice GSS iz Karlovca, sudjelovali su i članovi PD "Vinica" iz Duga Rese, GSS iz Ogulina, te članovi PDS "Velebit" iz Zagreba. (Dragutin Tropčić)

PORUKA SURADNICIMA

Uredništvo stalno prima vrlo dobre članke iz cijele Hrvatske, koje dosad nismo objavili, pa autori često pitaju što je s njihovim člancima. Odgovor je ovaj. Prednost imaju članci koji su pisani sažeto i usto ilustrirani fotografijama, crtežima ili skicama. Ostali članci bit će objavljeni ako ne bude dovoljno takvih koji zadovoljavaju spomenuti kriterij. Nadalje, prednost imaju i članci koji obrađuju nove teme ili teme o kojima se dugo nije pisalo. Tako npr. imamo na desetine putopisa s Velebita, koji bi mogli popuniti bar tri iduća broja, ili bi se od njih moglo sastaviti zbornik radova. Dakako, kratki prilogi kao što su vijesti, ne moraju biti ilustrirani, ali i oni moraju biti sažeti.

PREMINUO RIJEČKI PLANINAR BRANKO LONČAR

U broju 3. Hrvatskog planinara objavili smo u rubrici "Tko je što u hrvatskom planinarstvu" opširan prikaz ličnosti Branka Lončara u povodu njegova 80. rođendana. Sada smo obaviješteni da je slavjenik nedavno umro. Velik gubitak za riječko planinarstvo!

(ŽP)

DOPUNE PLANINARSKOJ KRONOLOGIJI

U jubilarnom svibanjskom broju, koji je u znaku 125. obljetnice hrvatskog planinarstva, objavili smo

"Kronološku tablicu hrvatskog planinarstva." Stigle su nam neke dopune i ispravci:

- GSS je osnovana 4. siječnja 1950. godine

- Prvo orijentacijsko natjecanje na području bivše Jugoslavije organiziralo je PDS "Velebit" iz Zagreba na Medvednici kod Tomislavova doma u veljači 1952.

U članku "Svi naši predsjednici" treba ispraviti: prof. Vladimir Stahuljak imenovan je za povjerenika NDH u HPD-u 1941. a ne 1945. godine. Ing. Ivica Piljić izabran je za predsjednika HPS 20. svibnja 1995. Nema sigurnoga podatka tko je bio predsjednik HPS 1952. godine. (ŽP)

DOBITE 19. RUJNA NA HUNJKU

Pozivamo vas na Dan planinara HPD "Zanatlija" (Zagreb) koji će se održati u nedjelju 19. rujna 1999. godine, prilikom kojeg će se u 12,00 sati svečano otvoriti novi planinarski dom na Hunjki (Medvednica).

HPD "Zanatlija"

SVEČANOST U OGULINU I NA KLEKU 9. LISTOPADA

Povodom 125. obljetnice osnutka HPD-a, a koje je vezano za Klek, u Ogulinu je proširena Alpinistička zbirka, na stazi za Klek, mjesto "Golubinka", podignut će se spomen-obilježje stradalima na Kleku. Proslava i pohod u Ogulin i na Klek održat će se u subotu 9. listopada 1999. g.

Otvorenje proširene zbirke održat će se u 9 sati u krugu Frankopanske tvrđave, uz nastup KUD-a iz Ogulina s prigodnim pjesmama i plesovima. Nakon toga razgledavanje zbirke. U 11 sati polazak na Klek, u 12,30 otkrivanje spomen-obilježja stradalnicima Kleka. Molimo planinarska društva da se priključe ovim značajnim priredbama. Detaljne obavijesti u časopisu HP br. 9/99.

Komisija za povijest planinarstva HPS

PRODAJEM HRVATSKI PLANINAR 1923-1943

Uvezano, 21 svezak, uz to godišta 1902-1906. Upitati na tel. (048)626-650.

CJENIK PLANINARSKJE LITERATURE I ZEMLJOVIDA

(cijene u kunama s PDV-om bez poštarine)

Ž. Poljak: Hrvatske planine (novo izdanje)	196,00
Z. Smerke: Hrvatske planine (fotomonografija)	463,60
Ž. Poljak: Hrvatska planinarska književnost	60,00
Ž. Poljak: Planine u hrvatskom slikarstvu	13,00
D. Berljak: Dodiri neba	60,00
Z. Smerke: Planinarstvo i alpinizam	60,00
A. Pelivan: Po putovima i stazama Velebita	35,00
A. Čaplar: Planinarski priručnik	20,00
Planinarski dnevnik (novo izdanje)	25,00
V. Božić: Vodič kroz uređene špilje u Hrvatskoj	13,00
Set razglednica "Pozdrav s Velebita" (10 kom)	25,00
Ž. Kristijan: Priručnik za markaciste (novo izdanje)	20,00
Kružni planinarski put Samoborskim gorjem	43,00
Vodič po Velebitskoj obilaznici	25,00
Speleološki priručnik	13,00
Lički planinar (br. 1-6, pojedinačni broj)	18,00
B. Čuić: Paklenica - penjački vodič	165,00
D. Petrin: Padobrasko jedrenje - vodič i priručnik	140,00
Zemljovid "Sjeverni i Srednji Velebit" (staro izdanje)	43,00
Izletnički zemljovid Samoborskog i Žumberačkog gorja	43,00
Planinarski zemljovidi "Smand": Medvednica, Dilj-gora, Samoborsko gorje, Sjeverni Velebit, Srednji Velebit, Paklenica, Ivanščica, Gorski kotar list I i II, kom.	60,00
Razglednice: Horvatove stube i Sj. Velebit, kom.	3,00
Značka HPS	30,00
Časopis "Hrvatski planinar" pretplata za 1999.	100,00
"Hrvatski planinar" (pojedinačni broj)	10,00

Prodaja u Uredu HPS, Kozarčeva 22, Zagreb, radnim danom od 08,00-15,00 (ponedjelikom do 18,00).
Naručbe za isporuku pouzećem pismeno ili telefonski: (01)4824-142. Rabat od 10% odobrava se na ukupni iznos iznad 1.220,00 kn (oduzima se od cijene bez PDV-a i na to se obračunava PDV 22%)

Kod isporuke pouzećem na cijenu se pridodaju pripadajući poštanski troškovi.

Bobi: Kad ubuduće budemo opet išli na izlet, molim te nemoj više obući ove tijesne cipele jer i ja osjećam kako te tiskaju.

Bobi: Opet imamo peh! U njegovoj je naprtnjači sva naša hrana.

Čuo sam da ste bili na ljetovanju, samo ne znam gdje.

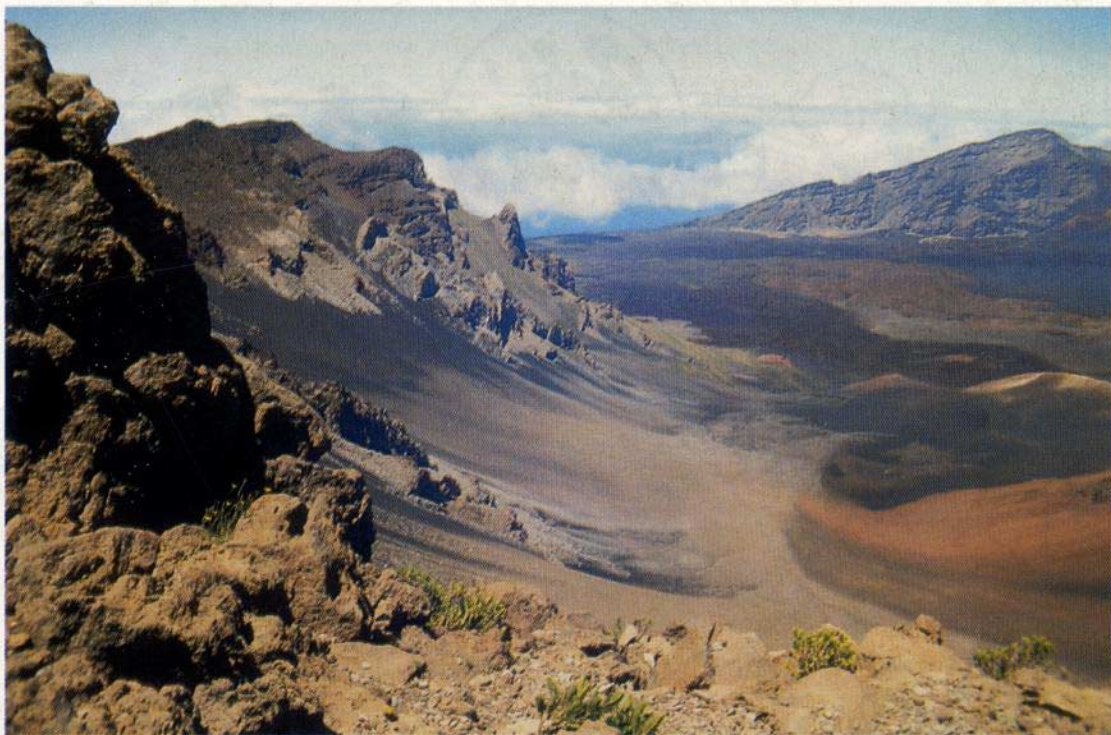
– Jedan dan na Triglavu, dva dana u nekoj provaliji, a tri mjeseca u bolnici.

Bobička: Što misliš, Bobi, gdje bi za tvoje živce bilo bolje da odemo, na more ili u brda?

Bobi: Bilo bi najbolje da ti odeš na more, a ja u brda.

HUMOR uređuje: Ivan Pahernik

U krateru polinezijskog vulkana Kelauea (otok Maui, 1999.g.)

Foto: Dr. Ž. Poljak

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia